

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_bielastok/

№ 34 (2363) Год XLVI

Беласток 26 жніўня 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Падарожжа незвычайныі дарогамі

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Сяло Наройкі, што ў Драгічынскай гміне, распажана збоч важнейшых дарог. Удалося мне даехаць туды рэйсавым аўтобусам. Аўтобус пад'язджае пад закрытую ў гэтым годзе школу, высаджвае або набірае пасажыраў і заварочваеца назад у далейшую дарогу. Непадалёк прыпынку прыгожая звонку мураваная царква.

На вуліцу выйшла жанчына, пытаю пра бациушку, але даведваюся, што няма, бо выехаў на даўжэйшы час. Выйшаў і яе муж, пытаю іх пра мясцовых старожылаў, але даведваюся, што такіх амаль ужо няма, а многія з іх паўмірлі акурат на працягу апошняга года. Пытаю яшчэ пра солтыса, бо яшчэ ўскладваю надзею, што мо ён каго больш прыгадае.

— За піўным парасонам, што каля крамы, налева ён жыве, — інфармуюць.

Піўны парасон побач крамы, перад якою траіх мужчын. Сярод іх і сам солтыс. Зноў распытаю іх.

— Маёй матулі пад восемдзесят, — кажа адзін з іх, — і яна вам усё ахвотна расскажа. І тут насупраць хата аднае, дзевяностагадовае, якая цяпер жыве ў Сямітычах. Вось яна можа вам мно- га расказаць. Яна перад самымі сваімі вяселлемі ўцякла перад нялюбым, вы- сватаным бацькамі, маладым да свайго каханага...

— Можа яе адрес ведаец?

— Адреса не ведаю, — адказвае той самы, — але ведаю, дзе яна жыве, і ка- лі трэба, завязу вас да яе. Дарэчы, у мяне яе сын, ён будзе ведаць адрес. Ідзіце да мяне, а я з'езджу ў поле і зараз вярнуся...

Каля дзевяноста гадоў і іншай жы- харцы вёскі, якая прыехала сюды з-за лініі Керзана, толькі дакладна невядома, ці яна цяпер у вёсцы, ці мо ў дзяцей Сямітычах.

Заходжу на панадворак нядаўняга знаёмага. Побач адкрытай брамы ся- дзяць траіх мужчын, каля іх ляжыць байкаваты сабака...

— Sp... stąd, bo zaraz psa wypuszczę! — вітае мяне адзін з іх.

Пытаю пра пажылую гаспадыню, называючы яе імя і прозвішча, ці тут жыве. Тут. І відаць, што не валадура нейкі лазіць, якога трэба гнаць сабакам, толькі тут нейкая канкрэтная справа; строгі вартавы мясцовага парадку траціць за- цікаўленне маёй прысутнасцю.

Жанчына, даведаўшыся пра мэту майго візіту, пачынае расказваць, што яе зяць запісваў калісі многія факты з яе жыцця, напрыклад, калі яна прыехала да яго ў госці і калі адтуль ад'ехала.

[працяг 5]

Калектыв „Goście z Nizin”.

Мельнік гуляў

— Я ўжо другі раз на гэтым свяце, — сказала мне Магда Шыманюк з Беластока. — У Мельніку мы праводзімі канікулы ўсёй сям'ёю. Тут мне так падабаецца, што буду прыезджаша сюды, ка- лі толькі будзе магчымасць.

Магда мела на ўвазе як самую мясцовасць, так і мерапрыемства, на якім мы гутарылі, а менавіта „Музычны дыялогі над Бугам”. Адзінаццаты выпуск імпрэзы прайшоў 11 і 12 жніўня, як заўсёды, у амфітэатры Тапаліна на самым беразе Буга. „Дыялогі”, якія два гады лічацца Агульнапольскай прэзентацыяй культуры нацыянальных меншасцей, наладзілі Беларуское грамадска-культурнае таварыства, Управа гміны Мельнік і Таварыства сяброў Мельніцкай зямлі.

Падчас двухдзённых канцэртаў запрэзентаваліся дваццаць калектываў. На сцене пад адкрытым небам гучалі песні беларускія, літоўскія, польскія, нямецкія, славацкія, чэшскія, яўрэйскія. Беларускія прадстаўлялі беластоцкія „Каласкі”, „Прымакі” і „Ас”, мінская „Бяседа” ды мазырская „Стрэчанне”. Беларуска-украінскае моўнае памежжа паказалі фолькавая „Чарамшына” і варшаўскія калектывы „Goście z Nizin”, якія захапляецца аўтэнтычным, не скажоным фольклор-

рам. „Goście z Nizin” перамаглі сёлета на Фестывалі беларускай песні, спявачы песню „Ой, там ясно”, запісаную ад Веры Дзік з Вітава. У Мельнік калектыв прыехаў са свежа запісанай на Беластоцкім радыё кружэлкай.

— Тыя тысячы ў гэтым прыгожым месцы доказ таму, што імпрэза патрэбная, — кажа Яўген Віхоўскі, войт Мельніцкай гміны. — Разумеюць гэта наше паставаныя спонсары, якія, нягледзячы на цяжкую сітуацыю ў гаспадарцы, едучы часта на дэфіцыце, выцягнулі гроши з прыватнай кішэні, абы толькі „Дыялогі” адбыліся. Я і цэля Гмінная управа будзем рабіць усё, каб гэтае мерапрыемства развівалася. Можа ў будучыні выйдзем на іншыя культуры, не толькі на бліжэйшых суседзяў. Адзін з нашых гасцей, амбасадар Анголы ў Варшаве, абяцаў, што праз год прывяže да нас калектыву са сваёй краіны.

„Музычны дыялогі над Бугам” — эгалітарнае мерапрыемства. Гуляюць на ім людзі рознага грамадскага статуса і ўзросту.

— Цяпер гуляюць наше бацькі, — гаворыць дзеў маладыя дзяўчыны дзеёсці каля сёней вечара, — але яны зараз паедуць і тады мы будзем гуляць. Да раніцы.

(ак)

Сярод публікі былі амбасадары Беларусі і Анголы.

Бяседа ў Гарадку

Няма такой бяседы ў свеце, як у Гарадкеві! Сапраўды, саставу выступаючых мог прывесці да галавакружэння не піўнага. Гэта былі сапраўды найлепшыя нашы фальклорныя ды танца- вальныя („Кошыкі”) гурты, да таго ж яшчэ і разахованыя атмасферай, га- ракым, сімпатычным прыёмам, пры- везшыя таксама пачастунак.

[імпрэза 3]

140-годдзе І. Буйніцкага

А што мы сёння ведаем пра заснавальніка Першага нацыянальнага тэатра ў Беларусі? Па-моему, лёс у адносінах да Ігната Буйніцкага быў не- справядлівы. А можа ён і сам быў ві- наваты ў tym, што не намагаўся пра- сваю дзеянасць на тэатральнай ніве пакінуць сякія-такія запіски.

[гадавіна 4]

Дыялог з сабою

Барыс Руско дэбютаваў на старонках „Нівы” ў 1992 годзе. У 1999 годзе стаў членам Саюза польскіх пісьмен- никіаў. Ён і па-польску, і па-беларуску піша быццам бы адну кнігу. Можна яе называць кнігай прыроды. Бо прырода для яго, асабліва пушча, гэта святыня, „дзе зелень алтаром”.

[рэцензія 8]

Малітва роднаму небу

Дзені раней з Беластока, з паро- фіі св. Сафіі рушыла паломніцтва, у якім удзельнічала за тры тысячы пі- лігрымаў. У сямейным і свойскім стылі — разам ішлі цэлія сем'і, на- рабоныя, парофіяне, матулі з дзет- камі ў калясках. У час вандроўкі па- юсідна чулася беларуская мова, а рэ- лігійныя песні адбіваліся рэхам па лесе і залатых лугах.

[паломніцтва 9]

Не было соладка

Дараставаючы Ян Корх дапамагаў бацькам пры гаспадарцы, а меў ён за- латыя рукі і талент. У 1936 годзе памерла ягоная маці, а сястра Маня была ўжо замужам. Маючы 14-15 гадоў дзядзькі Ян працаў на сезонна ў лесе, рыхтуючы драўніну; за нарыхтоўку аднаго кубаметра плацілі адзін злот.

[усташыны 10]

З-за прылаўка аўтакрамы

Часам аўязны гандаль нагадвае мота- тагонку. У адной вёсцы спыняюцца 3-4 самаходы. Адзін пад'язджае другому пад зад і робіць канкурэнцыю, а вясковыя людзі адчуваюць сябе як на добрай кінакамедыі.

[назіранні 11]

Беларусь — беларусы

Беларусь будзе з сваім хлебам

Сёлетнє надвор’е, якое прынесла ў розныя краіны шмат бедаў у выглядзе паводак, тайфунаў і г.д., для Беларусі было надзвычай спрыяльным. Дажджоў і сонца было дастаткова, каб на палях вырас надзіва добры ўраджай. Ці не ўпершыню за ўсю сваю калгасную гісторыю Беларусь можа сама забяспечыць сябе хлебам, а не закупляць зерне за мяжой. Па афіцыйных даных трэба будзе купіць толькі некалькі тысяч тон высакаякаснай пшаніцы, якая не расце на беларускіх землях, для выпечкі розных кулінарных прысмакаў.

Чакаецца, што ўсяго будзе сабрана больш шасці мільёнаў тон зерня. Сярэдня ўраджайнасць па краіне складае 25,2 цэнтнера з гектара. Прычым лепшы паказчык у хлебаробаў Гродзеншчыны — 34,3 цэнтнера з гектара, а ў Гродзенскім раёне — 53 цэнтнеры, найгоршы на Гомельшчыне — 20 цэнтнераў. Добры ўраджай дае магчымасць добра га заробку тым хто яго збірае. Камбайнёры атрымліваюць па некалькі сотняў долараў за сваю працу. Праўда, у полі ім прыходзіцца быць ад світанку да заходу. Тэхніка, на якой яны працуюць, у асноўным беларускай вытворчасці. Камбайні зроблены на гомельскім і лідскім заводах.

Пакуль працавітыя беларускія сяляне збираюць ураджай і дзякуюць Богу за цудоўнае надвор’е, улады праз падначаленія СМІ даводзяць, што жыта і пшаніца добра ўрадзіліся дзякуючы ім і асабісту Аляксандру Лукашэнку. Апошні на селектарнай нарадзе, якая была праведзена некалькі тыдняў таму, заявіў, што сёлетні ўраджай добры падарунак ад сялян яму перад выбарамі. Чым жа матывуюць улады свой уклад у „падарунак”? Гэта забеспечэнне кал-

Зміцер КІСЕЛЬ

Падаруваюць і „сваіх”, і „чужых”

З 26 жніўня па 3 верасня на Беларусі будуть праходзіць аператыўна-тактычныя вайсковыя вучэнні пад назвай „Нёман-2001”. Мерапрыемствы такога маштабу ў беларускім войску праводзяцца ўпершыню за ўсе гады незалежнасці краіны. Удзел у вучэннях прымусіць дзевяць тысяч вайсковуцу. Будуть задзейнічаны амаль усе віды вайсковай тэхнікі і амаль усе роды войск, уключаючы пагранічныя і ўнутраныя.

Адразу пасля паведамлення аб падрыхтоўцы да вучэнняў, у дзяржаўных і незалежных СМІ паявіліся розныя каментары прычын правядзення такіх каштоўных ваеных гульняў. З аднаго боку гаворыцца, што невыпадкова яны будуць адбывацца ў час заканчэння выбарчай кампаніі. Такім чынам Аляксандру Лукашэнку пры навыгадным для

Зміцер КІСЕЛЬ

Замежны чэмпіёнпольскай арфаграфії

Галоўны прыз і тытул „Замежны чэмпіёнпольскай арфаграфії” заваяваў у Варшаве беларус Сяргей Пялеса. Другое і трэцяе месца таксама ў прадстаўніцтве Рэспублікі Беларусь Ірыны Ясневіч і Кацярыны Коўхар.

Аб паспяховым выступленні на конкурсе польскай арфаграфіі нашых суайчыннікаў паведамілі ў БЕЛТА

Аліна Грышкевіч
БЕЛТА, 17.08.2001 г.

Чыноўнікі + дэмакраты = ?

13 жніўня ў Мінску было падпісаны пагадненне паміж прэтэндэнтамі на пасаду прэзідэнта Беларусі Уладзімірам Ганчарыкам і Сямёном Домашам, „Аб узаемных абавязацельствах адзінага кандыдата і шырокай грамадской кааліцыі падчас і пасля выбараў прэзідэнта Рэспублікі Беларусь”. Пад дакументам паставілі свае подпісы пяць быльх кандыдатаў у кандыдаты, якія не здолелі сабраць 100 тысяч подпісаў выбаршчыкаў для свайго вылучэння: Павел Казлоўскі, Сяргей Калякін, Міхаіл Марыніч, Міхаіл Чыгір, Аляксандар Ярашук. Далучыліся да пагаднення таксама кіраўнікі палітычных партый і грамадскіх арганізацый: БНФ „Адраджэнне”, Аб’яднанай грамадзянскай партыі, Беларускай сацыял-дэмакратычнай грамады, Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі „Народная Грамада”, Беларускай партыі жанчын „Надзея”, Беларускай партыі працы, Беларускай партыі „Зялёны свет”, Беларускай экалагічнай партыі, руху „За новую Беларусь”, недзяржаўнай арганізацыі „Рэгіянальная Беларусь” і Хартыі ’97. А на наступны дзень Цэнтральная выбарчая камісія зарэгістравала чатырох кандыдатаў у прэзідэнты — старшыню беларускіх прафсаюзаў Уладзіміра Ганчарыка, старшыню ліберальна-дэмакратычнай партыі Сяргея Гайдукевича, старшыню гродзенскага аб’яднання „Ратуша” Сямёна Домаша і Аляксандра Лукашэнку. Такім чынам з 14 жніўня на Беларусі пачалася агітацыйная кампанія па выбараў прэзідэнта.

Згодна вышэй згаданаму пагадненню Сямёна Домаша павінен зняць сваю кандыдатуру на карысць Уладзіміра Ганчарыка і ўзначаліць Палітычны Савет штаба аздінага кандыдата. У выпадку перамогі Ганчарыка, Домашу гарантуюцца пасада прэм’ер-міністра. То што „пяцёрка” кандыдатаў, якія былі падтрыманы дэмакратычнымі сіламі яшчэ некалькі тыдняў таму вырашыла вызначыць у якасці „адзінага” Уладзіміра Ганчарыка стала сапраўдным шоўкам для прыхільнікаў Сямёна Домаша. Апошнія падтрымлівалі і збіralі за яго подпісы найбольш упływowыя дэмакратычныя партыі, якія маюць добру арганізаваную структуру па ўсёй Беларусі — БНФ, АГП, частка БСДГ і БСДП „НГ”. Іншыя арганізацыі або кабінетныя, або іх рэальны ўплыў на людзей не выходзіць за межы Мінска. У Домаша амаль на 40 тысяч больш зарэгістраваных Цэнтрвыбаркамам подпісаў выбаршчыкаў. Нават па заангажаваных дзяржаўных аптытаннях яго папулярнасць сярод насельніцтва большая чым у Ганчарыка. Сямён Домаш ужо даўно вядомы як апазіцыйна настроены да рэжыму Лукашэнкі палітык, прыхільнік дэмакратыі і незалежнасці Беларусі. Старшыня афіцыйных праф-

Зміцер КІСЕЛЬ

Рэжым перашкаджае распаўсюджванню інфармацый аб аздіным кандыдаце

300 тысяч асобнікаў спецыяльнага выпуску незалежнай газеты „Наша Свабода”, прысвечанага аздінаму кандыдату ад шырокай грамадзянскай кааліцыі Уладзіміру Ганчарыку, былі арыштаваны супрацоўнікамі Камітэта фінансавых расследаванняў і Першамайскага аддзела падбарыць з эканамічнымі злачынствамі.

Згодна афіцыйнай версіі, наклад спецыяльнага выпуску „Нашай Свабоды” быў арыштаваны з-за недакладнасцей у фінансавых дакументах друкарні „Мэджык”. Менавіта якія недакладнасці, начальнік аператыўнага аддзела АБЭЗ Першамайскага раёна Мінска Мікалай Суслаў, удакладніц адмовіўся.

Але якім б не былі гэтыя „недакладнасці”, фінансавая дзейнасць друкарні „Мэджык” не мае ніякіх адносін да рэдакцыі газеты „Наша Свабода”. Аднак рэпрэсіі былі накіраваны менавіта супраць яе. Выдавец газеты Павел Жук разглядае такія дзеянні як рабаванне: „Улады спрабуюць усімі сродкамі не даць у рэгіёны інфармацыі аб аздіным кандыдаце ад шырокай грамадзянскай кааліцыі. Яны ідуць на ўсё, каб зашкодзіць яго прадвыбарчай кампаніі. Дадзены канкрэтны загад зрабіць ўсё, каб да выбараў гэты спецыяльны выпуск не трапіць да чытачоў”.

„Навіны Хартыі”, 17.08.2001 г.

З жнівеньскай цемры выхінаеца цвят беларускай песні.

Сяброўская бяседа ў Гарадку

Трыццаць гуртоў два дні (4 і 5 жніўня) шалела на сцене, на якой нідаўна галасілі рокмёны з „Басовішча”. Народу было менш, хоць таксама з усіх за-куткаў Беласточчыны, затое больш палітычных асоб. Два актуальныя паслы ў Сейм, пяць кандыдатаў у Сейм і Сенат, духоўныя асобы... На сцене — вядучыя за багатым столом — радзіна Астапчукоў ды Карчэўскіх, Валя душа наша Ласкевіч, ды Ніна Цыванюк. За кулісамі — не менш смачна і гасцінна — рыхтаваліся калектывы, а пад соснамі — таксама сталы з падсілкаваннем для выступаючых. Феерверкі, у час імпрэзы печаныя бараны (падораныя фірмай Карчэўскіх „Крэс” з Бельска), за публікай — смакоці ад цукровае ваты да самага дайлідскага ды жубровага піва. Над народам — шары: свойскія кішэнныя жахлівікі Пакемоны ды мішкі Вініпухі. Дзядзькі на роварах каменціруюць: „Калі гэты, во, кончыць п...ць па-беларуску, што яго тыя медыя так пакрыўдзілі, хай співаць пачынаюць!”

таксама пачастунак. З Беларусі прыехалі гродзенскія танцоры, з Мазыра — гурт „Стрэчанне” (26 чалавек). „Крыніца” з Беластока, бельская „Маланка”, „Расспяваны Гарадок”. З Нараўкі, з Арэшкава, з Козлікаў, з Пецярбурга, з Ляўкова... Гучалі прамовы і мовы. Афіцыйны дадатак да ансамбля „Стрэчанне”, з якім я пад соснові спажывала печаную каўбаску, запытаўся ў мяне: „Почему вы знаете все эти языки?” Чаму я ведаю і польскую, і русскую, і беларускую мовы, і іх ужываю. Мне тая каўбаска колам стала ў горле. Збралася я даць лекцыю нацыянальнага выхавання мазырскай журналістцы, ды толькі ўсвядоміла і ўсведаміла: „Потому, что я умная!”

Наша Міністэрства культуры і нацыянальной спадчыны мо і шкадуе грошай на культуру... Уесь жонд шкадуе. Бо без хлеба не выживеш, а песенькі!.. Мо, калі ўладай стануць тыя, хто сядзяць у першым радзе (Ямруз, Пухальскі, Плева, Сычэўскі...) лепей будзе? Та-

На сцене гурт „Бяседа” з Мінска.

Спасаўскія запусты

Чарговы раз у бельскім амфітэатры адбыліся „Спасаўскія запусты”. А 16 гадзіне бяльшчан прывітаў бурмістр горада Андрэй Сцяпанюк, які ў кароткіх словам прадставіў мэту спаткання. Бельск, — як сказаў бурмістр, — гэта горад шматканфесійны, у якім жывуць і католікі, і праваслаўныя. Для астатніх вельмі важнае свята Спаса — Праабражэння Гасподняга, якое адзначаецца на Грабарцы. Тыднёвы пост, які папярэджае свята, пачынаецца з запустай, якія цераз забаву і спеў, рыхтуюць вернікаў да посту і паломніцтва ў святое месца.

Першым гуртом, які выйшаў на сцену, быў „Расспяваны Гарадок”. Гурт прадставіў жніўныя абраады міжваенна- га перыяду. Выступленне, пераплеценае спевамі і народнымі прымаўкамі, падагрэла публіку перад чарговымі выкананцамі.

„Журавінка” з бельскай „тройкі” ў новых уборах гадзіну выконвала песні з новага рэпертуару. Анна Хадакоўская з Ягуштова і Марта Бабулевіч з Бельска традыцыйна выступіла сола. Шкада толькі, што так коратка. Бельскую публіку забаўляў гурт „Бяседа” з Мінска, які выконваў не толькі народныя песні. Цудоўныя галасы, падмацаваныя акампанементам цымбалу і гармоніка выклікалі гарачыя аплодысменты. У такой сітуацыі няма чаму дзіва-

вацца, што за касетамі гурту трэба было стаяць у чарзе амаль 15 хвілін.

Чарговым гуртом быў варшаўскія „Goście z Nizin”, якія прадставілі народныя песні Бельшчыны на беларускай, польскай і ўкраінскай мовах. Аднак іх выступленне, паводле сабраных, было задоўгое і, можна сказаць, манатоннае. Бяльшчане прывыклі да меладынай музыкі, якая хоць у нейкай ступені схіляе публіку співаць і танцаваць. Фальклорныя характар гурту не надта спадаўся публіцы.

Потым выступілі яшчэ два гурты — „Кошыкі” з Беластока і „Стрэчанне” з Мазыра.

„Спасаўскія запусты” былі не толькі нагодай для спеваў і танцаў, але і месцам палітычнага спаборніцтва. Амаль кожны з сабраных у парку атрымаў лістоўку з інфармацыяй аб кандыдатах у парламентарыі на маючых адбыцца верасёвых выбарах.

Арганізаторамі „Спасаўскіх запустаў” былі Бельскі дом культуры і Бельскі аддзел БГКТ. Патранат над мерапрыемствам трymala Радыё „Радыё”. Апрача прыватных спонсараў „Спасаўскія запусты” падтрималі Гарадская управа, Беларускі саюз і піўзавод „Жывец”.

Паўліна ШАФРАН
Фота аўтара

Дарагія гості.

Няма такой бяседы ў свеце, як у Гарадке! Сапраўды, саставу выступаючых мог прывесці да галавакружэння не пўнага. Гэта былі сапраўды найлепшыя нашы фальклорныя ды танцевальныя („Кошыкі”) гурты, да таго ж яшчэ і разахочаныя атмасферай, гарачым, сімпатычным прыёмам, прывезшыя

ды ўжо не трэба будзе паўвечара весці рэкламу свае палітыкі (асобы). Ды што там палітыка! Людзі хоцуць ігрышчаў! Хлеб умеюць якасці самі здабываць. Гарадок выжыў паўтысячы гадоў, жыць будзе з песняй і далей.

Міра Лукша
Фота аўтара

На пляжы ў Рудні

З кожным годам над Семяноўскае вадасховішча прыязджае штораз больш турыстаў. Хаця вёска Рудня апынулася пад вадой, то руднянскі пляж прыцягвае аматараў загарання і чыстага паветра. 15 ліпеня г.г. адбыўся тут фэст, арганізаваны Гмінным

асяродкам культуры ў Міхалове і Гуртком вудзільшчыкаў у Бандарах. Мерапрыемства пачалося са спаборніцтваў рыболоваў, у выніку якога пераможца атрымаў кубак, а троє вудзільшчыкаў — узнагароды. Пасля на сцену ўвайшлі калектывы з Нарвы і Ляў-

Фэст на руднянскім пляжы наведалі коннікі.

кова. Беларускія песні ў іх выкананні чутны быў далёка. У ходзе фэсту пра-водзіліся гульні і конкурсы для дзяцей, а для аматараў загарання на пляжы іграў аркестр.

Фэст прыцягнуў многа моладзі не толькі з наваколля (напрыклад, быў дзеци з Кнаразоў), але і са Шлёнска, паколькі ў мясцовым гатэлі адпачыва-

юць трэста асоб з Катавіцай. Мерапрыемства наведалі коннікі, якія выглядалі быццам каўбоі. Для прыезджых з іншых раёнаў краіны фэст быў нагодай для азнямлення з мясцовым фальклорам і беларускай гаворкай ка-рэннага насельніцтва.

Тэкст і фота
Віктара Буры

Стасаракагодзе Ігната Буйніцкага

22 жніўня мінула 140 гадоў з дня нараджэння Ігната Буйніцкага, заснавальніка першага прафесійнага беларускага тэатра.

Тэатры ў Беларусі былі і раней. Напрыклад, у радзівілскіх палацах на Нясвіжы, у Слуцку. І нават выступалі ў іх, між іншым, мясцовыя „падданыя”. Толькі гэтыя тэатры не служылі вяскоўцам, іх рэпертуар быў прадугледжаны для князёўскіх гасцей і вяльможаў.

Вядома, з часам усё мяняецца. У канцы XIX стагоддзя Вінцук Дунін-Марцінкевіч паставіў у Мінску нават беларускамоўную п'есу. Была гэта, можна сказаць, толькі спроба „прагрэсу”. Буйніцкі ж стварыў свой вандроўны тэатр (1907 г.) з сялянскай моладзі, карыстаўся ў асноўным народным рэпертуарам, а гледачамі яго выступленні ў былі перш за ўсё беларусы. Перамагаючы ўсё цяжкасці і перашкоды, дабіўся ён на канец для сваёй вандроўнай трупы (1910 год) звання Першага нацыянальнага тэатра ў Беларусі. На жаль, як напісаны ў Беларускай савецкай энцыклапедыі, з-за праследавання ў царскіх улад і матэрыяльных цяжкасцей у 1913 г. тэатр спыніў сваю дзейнасць.

А што мы сёння ведаем пра яго заснавальніка? Па-мойму, лёс у адносінах да Ігната Буйніцкага быў несправядлівы. А можа ён і сам быў вінаваты ў tym, што не намагаўся пра сваю дзейнасць на тэатральнай ніве пакінуць сякія-такія запіскі. Зыгмунт Абрамовіч у сваіх успамінах піша: „Бяграфічныя звесткі пра Ігната Буйніцкага на рэдкасць скрупныя. Сам ён цікавіўся ўсім і ўсім. Мы пра яго «будні» ведаем выключна мала”.

Шмат гадоў таму мы з Янам Тарчэўскім наведалі Зыгмунта Абрамовіча. Калі пры бяседзе ён запытаўся адкуль

я родам, а пачуўшы пра Доўгае, найглыбейшае ў Беларусі возера, здаецца сказаў: значыць, сусед Буйніцкага з Палівачоў. Гутарка зараз жа пайшла пра Абрамовічавы вандроўкі з тэатрам Буйніцкага. І ён даў мне тады сыштак сваіх успамінаў „Няходжанымі сцежкамі” (Полымя 1971).

Ігнат Буйніцкі нарадзіўся ў Палівачах на Глыбоччыне. Вучыўся ў Рызе. Тэатральную адукацыю (паводле Абрамовіча) здабываў у Вільні. Професійна працаваў каморнікам.

Абрамовіч жа, студэнт бадай маскоўскага тэатральнага вучылішча, з тэатрам Буйніцкага сустрэўся ў Слуцку, у час канікул у 1911 годзе. І гэта быў момант, ад якога Абрамовіч стаў членам вандроўнай трупы. Пазней, ва ўспамінах напіша: „Цяжка апісаць пачуцці і настрой людзей, якія прыходзілі на нашы выступленні. Гэтых выступленні чакалі, да іх рыхтаваліся; бывала, што вельмі старых людзей прыводзілі на спектаклі”. Сягоння ці хто здолъны зразумець „адкуль у гэтых стомленых людзей, у гарачую пару лета, калі дыхнуць мала часу, столькі жадання ісці іншы раз некалькі вёрст да мястэчка, сядзець у цеснаце і духаце прымітыўнай залы на нязручных, спехам збітых лаўках? Што прымусіла гэтую вялікую «грамаду» людзей наведаць беларускія спектаклі?” Адказ адзін — любоў да роднага слова.

Гаворка тут пра 1911 год. Вандроўны тэатр, везучы свой рэпертуар — беларускі фальклор і роднае слова — перасоўваўся ад мястэчка да мястэчка на падводах. Умовы жыцця (начлегаў) быўлі нялёгкія. Кіраўнік і ўвесе калектыву быў пад паліцыйскім наглядам. А з беларускім рэпертуарам у г.зв. Паўночна-Захаднім Краі не цырымоніліся. „Мы

ведалі, — піша Абрамовіч, — колькі душэўных сіл і грашовых сродкаў трэба было патраціць Ігнату Буйніцкаму, калі ён рэпертуар нашых гастроляў даваў на разгляд адпаведным уладам. І не толькі ўлады ўмешваліся ў справы тэатра. Рабіла гэта і нахабная прэса, а таксама і тыя, каму недаспадобы было, што «такі адзін з беларускай гутаркай, з бедным рэпертуаром», асмеліўся выйсці на тэатральныя падмосткі”.

Але тэатр Буйніцкага выступаў не толькі ў маленьких мясцінах. Захапляў Вільню, Мінск, Варшаву, Пецярбург. І ўсё гэта дзякуючы таленту і самаахвярнасці кіраўніка, Буйніцкага. А што казаць пра членаў трупы? Што іх прывяло на тыя вандроўкі? „Думаю, — піша Абрамовіч, — пачуць аб авалязку пе-рад абяздоленай Бацькаўшчынай”. Усведамленне важнасці намаганняў Буйніцкага аб'яднала іх у, на рэдкасць, дружны, жывы калектыв. А невялікі, хутчэй сімвалічны, ганаар, ніхто б не прямаяў на зарплату за іншую работу.

Вандроўкі і праца ў тэатры давалі і нямала радасці. Радавалі поспехі, радавалі сустрэчы з новымі людзьмі, часам са спатканымі сябрамі. Абрамовіч зрабіў спробу пералічыць тых, каго ён здолеў прыпомніць з гасцем трупы. Былі гэта паэты, артысты: Але́сь Гарун, Арка́дз Чарнышэвіч, Ядвігін Ш., Уладзі́слаў Галубок, Змі́трок Бядуля, Альбэрт Паўловіч, а нават Максім Багдановіч. Некаторыя дык нават і выступалі з калектывам.

Так, яшчэ крыху і будзем святкаваць стагоддзе „з дня нараджэння” самога тэатра. Сягоння мы ўжо жывем у трэцім тысячагоддзі. Беларусь стала самастойнай дзяржавай. Хацелася б ведаць на сколькі ідэі і спадзіванні Буйніцкага быўлі здзеянсненымі, што ў беларускім тэатры асталося з Буйніцкага. Хацелася б

таксама нешта ведаць і пра самога Буйніцкага. Ён памёр у 1917 годзе, дык ці захавалася дзе ягоная магіла? Ці дом у Палівачах, у якім „радзіўся” першы беларускі тэатр яшчэ існуе? Які лёс спаткаў Ігнатаўскіх дачок, дзе цяпер іх сем'і? Яны ж быўлі ўдзельнікамі тэатральнай трупы.

Вядома, што ў Сярэдняй школе ў Празароках быў заснаваны Музей Буйніцкага. Каб што напісаць пра Буйніцкага ў „Ніву” я звяртаўся са сваімі пытаннямі да знаёмых на Глыбоччыне, пісаў нават у Сярэднюю школу ў Празароках. На жаль, ніхто мне адказу не даслаў. Чытаю я і беларускія газеты, звяртаючы асаблівую ўвагу на юбілейныя ўрачыстасці. Насцярожыла мяне ў тамашніх тэкстах адметная з'ява. Там часта людзей, якія прысвячаюць свае высілкі нацыянальнай справе, ліцаць апантанамі. Вось прыклады: 1. „Веснік Глыбоччыны” (12.02.1991, стар. 3): „Музей (Буйніцкага) быў адчынены ў 1982 г. дзякуючы рупнасці і апантанасці Алы Врублеўскай”. 2. „Шлях перамогі” (ад 6 кастрычніка 1988 г., стар. 3): „На ўрачыстым сходзе, праведзеным у Падсвільскім Доме культуры, пра Язэпа Драздовіча гаварылі як пра чалавека вялікага таленту, апантанага падзвіжніка, нястомнага змагара за нацыянальную культуру...”

Буйніцкі, за нацыянальную справу, змагаўся пад царскім рэжымам. Але чаму трэба было быць апантанам Драздовічу жывучы ў Савецкай Беларусі? Журналіст у сваёй паслялюбленай настатьцы на гэта прыгадвае горкія слова вяскоўца: „Ходзіце, цікавіцеся Драздовічам, а дзе вы раней былі, як ён гала-даў, як паміраў у адзіноце. Дзе вы тады былі, як хавалі яго, загарнулі ў прасціну і апусцілі ў зямельку, па якой ён столькі хадзіў”. Выходзіць, палымяныя слова на trybune — для гісторыі. А рэчаінасць? Яна — шэрыя будні для шэрых людзей. Аднак пра адчай апантанных маўчаць цяжка ўдаецца.

Анатоль Маўчун

Гістарычны летнік

Белліцісты з Гайнайкі і Бельска-Падляшскага ды студэнты з Клуба беларускіх спраў „Граблі”, які дзейнічае пры Гайнайскім белліці, з 24 па 29 ліпеня 2001 года ў Навасадах, Скрыпілаве, Ласінцы, Трынікі, Барысаўцы, Рэпіскіх і навакольных пасёлках збиралі матэрыял да кнігі аб жыцці беларусаў Белацічыны ў 1921-1939 гадах.

Былія актыўныя дзеячы клуба, а раз студэнты — Ілона Карпюк, Ігар Іванюк і Павел Бушко разам з белліцістамі працавалі пад кіраўніцтвам гісторыка Алена Латышонка і Дарафея Фёніка. Апекуном групы быў настаўнік Яўген Янчук. Вучні затрымаліся ў хаце бацькоў дырэктара ГДК Міколы Бушко і адтуль ездзілі ў суседнія вёскі збирати матэрыял.

— Людзі ахвотна расказваюць пра мінулае, але мала ўжо старых людзей на вёсках. Нашы суразмоўцы найчасцей расказвалі пра бытавыя справы, як ім жыло ў маладосці, пра школьнія, рэлігійныя і дзяржаўныя справы, — сказаў апекун летніка Яўген Янчук. — Ужо пры ранейшых выездах, калі збиралі мы матэрыял пра бежанства, запісалі выказванні вяскоўцаў пра іх жыццё ў міжваенны перыяд. Выезд быў плённы ў матэрыялаў, якія можна будзе выкарыстаць у кніжцы. Можна было таксама добра пісцічна адпачыць ад штодзённасці.

Расказы вясковых людзей вучні запісвалі на дыктафоны і пасля будуть перапісваць іх і апрацоўваць.

Аляксей Мароз

Няма чым хваліца

Памёр Эдуард Герак. У дзень пахавання журналісты пыталі грамадзян на вуліцы як яны ацэньваюць Геркаўскую эпоху. Аптынаныя станоўча выказваліся пра ягоную палітыку. Адна з жанчын сказала: „Не кажу, што Герак усё добра рабіў, але ў ягоных паводзінах бачыла добрую прыкмету: калі сам браў, дык іншым даваў. Зараз бяруць, але з народам не дзелянца”.

Інакш ацэньваюць мінулае гісторыкі. Адзін з іх сказаў: „Узятыя Геракам 30 мільярдаў долараў крэдыту на Захадзе былі ўкінуты ў балота. Цяперашнія пакаленіе (да 2016 г.) будзе па 800 зл. штогод выкідаць з кішэні на сплату гэтых даўгоў”.

Несумненна, з народам трэба лічыцца. Зараз тыя, што пры ўладзе, адмоўна ставяцца да Геркаўской эпохі і хваліцца сябе, а перад усім чатыры ўведзе-

Уладзімір Сідарук

ныя рэформы, свабоду, якую атрымалі дзякуючы „Салідарнасці” і рыначную эканоміку.

Інакш на справу глядзяць звычайныя прафсаюзнікі, якія ў восьмідзесятых гадах выступалі на вуліцах Радама, патрабуючы працы і хлеба.

Рабочы прадпрыемства „Лучнік” са слязамі ў вачах гаварыў: „Дваццаць адзін год назад мы выходзілі на вуліцу баставаць і дапамінаць працы і хлеба. Наша ідэя перамагла. Зараз маем падобную гісторыю. Адно толькі перамянялася: важакі нашы на мяккіх крэслах сядзяць, а мы надалей не маем працы і хлеба. І каб хоць адзін з іх сказаў звычайна слова „дзякую” за тое, што мы для іх зрабілі”.

Гэта сумная праўда, нявыгадная і салідарніцкім палітыкам, і гісторыкам.

Уладзімір Сідарук

пада — будзе яна разглядацца Управай горада. Раней была прапанавана пабудова базара па вул. Парковай, але не знайшла яна дастатковай падтрымкі. Бурмістр А. Ахрыцюк паведаміў аб адзінчынні будынка для замісцавага аддзялення Беластоцкага Політэхнічнага інстытута ды пра работы па ачышчэнні і каналізацыі горада. Паводле спецыялістаў, каналізацыйны сеткі горада. Паводле спецыялістаў, каналізацыйныя трубы на некаторых адрэзках забруджаныя ў 80%. Спрычынай гэта заліванню ў час праліўных даждоў цэнтральных вуліц горада.

Найбольш часу радныя адвялі дыскусіі пра дапамогу пацярпелым ад паводкі. Радныя дамовіліся перадаць на гэту мэту па аднамесячнай дыцеце. Звярнуліся яны таксама з заклікам да жыхароў горада у

лачваць гроши ды прыносиць ахвяраванні ў Гарадскі асяродак сацыяльнай дапамогі, які каардынует ўсю акцыю. У галасаванні былі прыняты праект Статута горада Гайнайкі, невялікія карэктурывы бюджету, створаны новыя выбарчыя акругі для выбараў у Сейм і Сенат, а Пачатковай школе н-р 2 у Гайнайкі было прысвоена імя Уладыслава Ягайлы. Радныя Мікола Галёнка і Міхал Байко звярнулі ўвагу, што інфармацыя пра Уладыслава Ягайлу, якая была перададзена радным, не выяўляе ўсёй праўды пра карала — не хапае там вестак пра яго паходжанне і сувязі з Вялікім княствам Літоўскім. Першы раз радным трэба было галасаваць, каб прыняць інфармацыю аб працы Гарадской управы.

Аляксей Мароз

Летнія сесіі

Тэмамі пасяджэння Гарадской рады Гайнайкі, якое адбылося 7 жніўня 2001 года, былі: пабудова ў наваколлі горада заливу, крэлага басейна ў горадзе, дапамога пацярпелым ад паводкі ды бягучыя справы.

Бурмістр Анатоль Ахрыцюк паведаміў, што паводле геадэзічнага абледавання найлепшае месца пад штучнае вадасховішча на тэрыторыі вясковай Гайнайскай гміны. Ён сказаў, што заліў прадбачаецца памерамі ў шэсць гектараў — з уладамі вясковай Гайнайскай гміны вядуцца перамовы наконт передачы часткі патрэбнай пад штучнае вадасховішча тэрыторыі ды супольнай яго пабудовы. Ула-

Першым выступіла „Стрэчанне”.

Песні над возерам

У Семяноўцы (Нараўчанская гміна) на беларускія фесты заўсёды збіраецца шмат народу. Адбываюцца яны 9 жніўня. У гэты дзень тут прыходское свята. Сёлета паслушаць канцэрт сабралася многа ахвотных з Семяноўкі і навакольных вёсак ды прыезджых з Гайнаўкі і Беластока. Пачэснымі гасцямі былі генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку Леанід Каравайка і намеснік старасты Гайнаўскага павета Юры Сірак.

І было што паглядзець і паслушаць. Прыйехалі два замежныя ансамблі песні і танца „Бяседа” з Мінска і „Стрэчанне” з Мазыра, былы „Прымакі” з Беластока ды два калектывы з Нараўчанской гміны: „Цаглінкі” са Старога Ляўкова і „Нараўчанкі” з Нараўкі. Усе ў прыгожых народных касцюмах.

Першым выступіла „Стрэчанне”. Запомніліся яго песні „Ой Вань, мілы Вань”, „Ой развівайся, ой сухі дуб”, „Каліна-ягада”, „Пры даліне, пры лужку”, „Ой долам, долам”, „Куры мае, куры” і „Як пад горкаю ля вады”. Былі гэта лірычныя ды жартоўныя беларускія песні.

Затым спявалі „Нараўчанкі”. Лепшыя іх песні: беларуская „А ў цёмным лесе” ды ўкраінская „Свеціт, свеціт місячэнько”.

Вельмі арыгінальна зарэкамендаваў

сябе лірычнымі песнямі пра кахранне дуэт Багуслава Карчэўская і Юрка Астапчук, а таксама салістка Эвеліна Карчэўская.

Стараляўкоўскія „Цаглінкі” прывялі слухачоў у захапленне песнямі „А ў зялёnenькім садочку” ды „Кацілась, кацілась калода з печы”.

Эстрадны тэрцэт „Сакрэт” з Міхалава выканаў свае любімые песні „Левы бераг, правы бераг”, „Белая аканцыя” ды „Люблю цябе”. Усе пра шчаслівае кахранне.

„Прымакі” з Беластока з асаблівай для сябе манерай заваражылі публіку „Калечкам на щасце”, „Чырвонай ружай” і самай папулярнай песні „Ехалі казакі”.

Найбольш песень праспявала на запеканчэнне трохгадзінага канцэрта „Бяседа”. Яна ўсім найбольш спадабалася. Гэты фенаменальны ансамбль зачароўваў песней і танцам. Выканаў ён песні: „Ой, пры лузэ ў даліне”, „Маруся”, „Ой, з-пад гары”, „Гэй, мой конік вараны”, „За зялёным гаем”, „Спявай душа народная”, „Звіняць, звіняць звончыкі”, „Вечарынка” і „Чарка на пасашок”.

Канцэрт вяла Валянціна Ласкевіч. Пасля кароценькага перапынку пачалася танцевальная вечарына, якая прадаўжалася да поўначы.

Тэкст і фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Неспадзейкай было выступленне калектыву „Стрэчанне” з Мазыра.

Фэст з нагоды юбілеяў

На фэсце ў гарадскім амфітэатры ў Гайнаўцы 5 жніўня 2001 года апрача калектываў з Гайнаўшчыны выступілі гасці з Мазыра — калектыв „Стрэчанне” і прадстаўнікі беларускай дыяспары з Калінінграда — „Тутэйшыя музыки”.

Мерапрыемства, якое штогод арганізуе Гайнаўскі аддзел БГКТ з дапамогай Гайнаўскага дома культуры, у гэтым годзе прыняло больш святочны воблік. Супала яно са святкаваннем 45-годдзя існавання БГКТ і 50-годдзя прысвяcenня Гайнаўцы гарадскіх правоў.

— Гасці з Калінінграда запрошаны былі намі здаўна, а калектыв „Стрэчанне” зрабіў нам мілу неспадзейку, бо прыехаў на фэст разам з паслом Янам Сычэўскім з фэсту ў Міхалове і выступіў ўсярэдзіне нашага мерапрыемства паехаў у Гарадок, — заяўіў старышыня Гайнаўскага аддзела БГКТ Міхал Голуб.

Мерапрыемства ў Гайнаўцы распачалася выступленнем хору Гайнаўскага дома культуры і на сцэну пачалі выходитць жанчыны і мужчыны з вясковых калектываў з Крыўца, Збура, Дабрыяды і Нараўкі. „Нараўчанкі” спявалі пад акампанемент Пятра Скепкі і яго музыкантаў, якія спатыкаюцца на рэпетыцыі ў Нараўчанскім доме культуры. Пасля выступлення гасцей з Мазыра спявала Ася Масайла, выпускніца Гайнаўскага белліцэя, якая разам з настайнікам беларускай мовы Янам Карчэўскім вялі мерапрыемства. Прыгожа выступіў вакальнай-інструментальны калектыв з Гайнаўскай белгімназіі і са-

лістка Юліта Назарка з Пачатковай школы н-р 6 у Гайнаўцы.

Хаця выпаў невялікі даждж, людзі не разыходзіліся дамоў. Перад публікай працягвалі выступаць „Чыжавяне” з Чыжоў, „Цаглінкі” са Старога Ляўкова, „Незабудкі” з Курашава і „Любашкі” з Дабрыяды. Асабліва зацікаўленне выклікаў калінінградскі калектыв „Тутэйшыя музыки”, які разам з хорам ГДК закончыў мерапрыемства.

У час мерапрыемства выступілі бурмістр Анатоль Ахрыцюк, дырэктар ГДК і намеснік старшины Гайнаўскага аддзела БГКТ Мікола Бушко, пасол Ян Сычэўскі і старышыня Гайнаўскага аддзела БГКТ Міхал Голуб. Фэст удастоілі сваёй прысутнасцю епіскап Гайнаўскі Міран і генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку Леанід Каравайка.

Наша мерапрыемства лічу ўдалым, — сказаў Міхал Голуб. — Магло яно адбыцца дзякуючы падтрымцы для нашага аддзела з боку гарадскіх і павятowych улад Гайнаўкі. Фэст успамаглі спонсары — Сельскагаспадарчыя кааператывы „Рольмак” з Макаўкі і рэстаран „Лясны двор”, які арандуе памяшканні ў Беларускім музеі ў Гайнаўцы.

Паводле Яна Карчэўскага, члена прайўлення Гайнаўскага аддзела БГКТ, фэст з'яўляецца добрай нагодай для папулярызацыі вясковых калектываў і іх аматарскай творчасці.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Падарожжа незвычайнімі дарогамі

[1 ♂ працяг]

Я падарківуюся сямейным храністам, яна міне крыху пра яго сказала...

— Я ў вашага зяця сведкам на шлюбе быў! — кажу я ёй.

Калісь, трывалае амаль гадоў назад, пазваніу мне калега, каб я быў сведкам на ягоным шлюбе. Сказаў, якім поездам будзе ехаць, загадаў, каб я паехаў з ім тым жа поездам. Я выканаў калегаву просьбу, пасведчыў, крыху пасядзеў за сталом. З тae пары можа бы мі зусім не бачыліся, але ён праз нейкі час перебраўся з польскай глыбінкі ў Беласток, так, як і я. І бачыліся мы з сабою ўсяго мі пяць разоў. І не давялося мне нават падарківіцца, адкуль ягоная жонка. Адкуль ён сам, я нават ведаў...

Вярнуўся з поля гаспадар і я папрасіў яго, каб даведаўся пра адрас тae жанчыны, што ўзяла свой малады лёс у свае

рукі. Ён нарыйсаваў мне даволі дакладны план, аднак я дзеля ўпэўненасці папрасіў звычайны адрас.

Пайшоў ён на панадворак, спытаць яйнага сына. Вярнуўся і паведаміў мне, што жыве яна ў дому нумар сорак.

— А па якой вуліцы? — падарківіўся я яшчэ.

— Ну! А пра гэта забыў я спытаць.

Незвычайнімі дарогамі вандруюць думкі чалавека, які спрасонку кіруе свае крокі найсамперш у краму. Вярнуўся ён яшчэ раз і паведаміў мне і назуву вуліцы.

Пагутарыўшы і пра даўніну, і пра пайзабытых знаёмых, адправіўся я шукаць ту ж пажылую жанчыну, якая пасля вайны прыйехала з-за лініі Керзана ў Наройкі. Трапіў я аднак не да ейнай хаты, а да суседзяў, якія паведамілі мне, што яна цяпер у Сямітычах. Перад дном маіх чарговых суразмоўцаў стаіць стары праваслаўны бетонны крыж.

Спытаў я іх, ці мо дзе пры дарогах стаяць старыя крыжы.

— А быў на канцы вёскі, — адказалі яны мне, — але пасля вайны хадзілі розныя і ўсё яго перакульвалі, дык перанеслі яго на цвінтар. Ёсць старыя крыжы на могілках.

Паказалі мне яны дарогу да могілак і падаўся я туды. За тын не заходзі, толькі паглядзеў звонку. Могілкі ў Наройках выглядаюць так жа, як і ўсе праваслаўныя могілкі на нашай Беласточыне. Да сямідзесятых гадоў эпітрафі пісаліся кірыліцай, пасля — лацінай.

Вярнуўся я ў Сямітычы і пайшоў шукаць ту ж жанчыну, на вызначэнне адрасу якой спатрэбліўся ў Наройках многія заходы. Пад згаданым раней саракавым нумарам нейкі „бельжык” узвадзіць палац. Ды і месца тое не адпавядала распісанаму мне плану. Прайшоўся я далей і мне здалося, што шукаемым мною домам будзе не саракавы, але сямідзесят; ці ж жывучаму на вёсцы сыну трэба так дакладна ведаць адрас ма-

ці?... Мае прадчуванні апраўдаліся, толькі жыхарка дома, уласніца багатых успамінаў, вырашыла пакінуць іх сабе.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ
Фота аўтара

Царква ў Наройках.

Medienreise

Фленсбург, нямецкі партовы горад на мяжы з Даніяй.

— У-у-у-х, даехал! Пасля 16 гадзін, — уздыхае адна з дзяўчат, выхадзячы з аўтобуса з варшаўскімі нумарамі. Яна, як і іншыя пасажыры, з'яўляецца ўдзельніцай журнالісткага падарожжа „Medienreise”, арганізаванага Польскім фондам дзяцей і моладзі.

Прыехалі з усёй Польшчы

— Маю надзею, што ўсе ўжо адпачылі, — гаворыць пасля чатырох гадзін краядынатаў праграмы Арэк Бжазінскі. — Пара пачынаць афіцыйную частку „Medienreise”.

Паводле Арка, Польскі фонд дзяцей і моладзі ад чатырох гадоў ладзіць польска-нямецкія журнالісткага падарожжы. У мінулым годзе „Medienreise” было праведзена ў Польшчы (удзельнікі наведалі, між іншым, рэдакцыю „Нівы”). Мэтай сёлетняга падарожжа — парайнанне супрацоўніцтва на нямецкай-дацкай ды нямецкай-польскай межах.

— Буду чакаць вашых тэкстаў на гэту тэмую, — гаворыць Пётр Тамыскі з „Поліс”, адказны за мерытарычны бок падарожжа.

У гэтым годзе ў праграме прымае ўдзел 14 маладых журнالісткаў з розных куткоў Польшчы: Варшавы, Ольштына, Аполія, Калабжэга і іншых. Усе з'яўляюцца рэдактарамі школьніх газетак або супрацоўнікамі лакальнай прэсы.

— На жаль, у гэтым годзе на „Medienreise” не даехаў ніводзін малады журнالіст з нямецкага боку, — гаворыць Арэк.

Горад талерантнасці

— Ужо некалькі соцені гадоў таму Фленсбург быў багатым горадам, — гаворыць першы дакладчык, презідэнт горада, спадар Пэтэр Рантэнберг.

Паводле яго, Фленсбург ужо ад пачатку існавання ўтрымліваўся з марскога гандлю. У найлепшы час тутэйшыя купцы мелі звыш 300 гандлёвых караблёў. Праз усю гісто-

рюю існавання Фленсбурга жылі ў ім побач сябе немцы ды датчане. Дацкая меншасць гэта сёння 20% грамадства гэтага 85-тысячнага горада. Аказваецца, у гарадской управе на 43 месцы, 12 займаюць прадстаўнікі дацкай партыі SSV. Спадар Рантэнберг падкрэслівае, што Фленсбург з'яўляецца прыкладам згоднага сужыцця гэтых народаў. Між іншым, дзякуючы гэтаму, знаходзіцца тут міжнародны цэнтр нацыянальных меншасцей.

Ваяваць з прадузятасцямі

Аўтастрада з Фленсбурга на поўнач. Некалькі дзесяткаў кіламетраў ад горада бачым аблежаванне хуткасці да 80 кіламетраў у гадзіну, пасля — да 40. Перасякаем нейкую браму і мы — ужо ў Даніі.

Мэтай экспедыціі з'яўляецца сядзіба ўлад нямецка-дацкага еўрапарламента „Гёндэр'юланд — Шлезвіг”. Regionskontor (так называецца месца, дзе працуе рада еўрапарламента) знаходзіцца ў горадзе Боў.

— Наш рэгіён быў створаны ў 1997 годзе на землях колішняга Княства Шлезвіг, — гаворыць кіраунік еўрапарламента, спадар Іаганес Петэрсан. — Гэта адміністрацыйная адзінка ахоплівае 8 000 кв. км, на якіх працуе 700 000 жыхароў. У рэгіёне некалькі відаў дзеянасці. Першая — навучанне ў дацка-нямецкіх школах, абмен вучнямі, сустрэчы. Іншыя мэты — ліквідацыя прадузятасцей паміж дацкім і нямецкім народамі.

— Апрача гэтага хочам уплываць на рынак працы, — тлумачыць І. Петэрсан.

Штодзённа мяжу прасякае 2 000 чалавек, якія працуе ў Даніі. Аднак, у парайнанні з іншымі еўрапарламентамі, гэта нямнога. Пасля ўдзельнікі „Medienreise” на памятку атрымліваюць падарункі з лагатыпам рэгіёна: паштоўкі, аўтаручкі, а нават сумкі на пляж.

Маём добрыя ўмовы

— У ландзе Шлезвіг-Гольштэйн працуе сёння 2 700 000 жыхароў, 70 000 з якіх гэта датчане, — гаворыць спадарыня Сіла Гінрыхен.

Наш дакладчык з'яўляецца такса-

Удзельнікі „Medienreise”.

ма дэпутатам ад дацкай меншасці. Як гаворыць спадарыня С. Гінрыхен, дацкая меншасць мае добрыя ўмовы развіцця.

— Ёсць у нас, напрыклад, касцёл, у якім набажэнствы праводзяцца па-дацку. Існуюць таксама дацкія дзіцячыя садкі, працуе 40 школ, у якіх вучацца дацкі ды нямецкі дзеці. Апрача гэтага маюць яны сваю газету, тэатр, а нават і дыскатэку.

Ненайлепшыя сувязі

— Польскія дзяўчыны найпрыгажэйшыя, — гаворыць адзін з хлопцаў.

27 ліпеня. Мы ўжо ў Польшчы, а датчане — у Слубіцах. Горад распаложаны ля мяжы. З другога боку

Одэра, які плыве каля горада — ужо Франкфурт. Цікава, што перад вайной Слубіцы былі часткай Франкфурта. Як тлумачаць нам студэнты з арганізацыі „Slubfurt”, якая хоча замацаваць сувязі паміж Слубіцамі і Франкфуртам, супрацоўніцтва паміж гарадамі ненайлепшае.

* * *

— Дзякую вам за пытанні, актыўнасць ды добрую гульню, — гаворыць ужо ў Варшаве Арэк Бжазінскі.

Аказваецца, Фонд хоча выдаць газетку з „Medienreise 2001”, дзе будуть змешчаны артыкулы з гэтага падарожжа.

— Чакайце нас у верасні!

Міхась СЦЕПАНЮК

Мартынка

Мартына Ева Леанеўская з вёскі Лясная, вучаніца Пачатковай школы ў Нараўцы — ужо ў шостым класе. Пару гадоў таму гасцілі мы ўесьні клас на старонках „Зоркі”. Маглі яны тады пахваліцца — амаль палова класа хадзіла на ўрокі беларускай мовы. Цяпер, на жаль, шчыра засталіся на ўроках толькі Мартына ды полька Іза, якую яна прывяла на заняткі. Мартына прымала ўдзел у мінугоднім літаратурным беларускім конкурсі.

— Я тады напісала апавяданне пра сабачку Макса. І яно пасля павялілася ў кнізе, на маю радасць. Намовіла мяне да ўдзелу ў конкурсе мая бабуля Зіна. У бабці Зіны большая чым у мяне літаратурная поспехі. Амаль штогод вылучаюцца яе творы. Праўда, не здабыла і яна якогася першага месца, але стала пісаць па-беларуску, калі ёй было 57 гадоў. А бабця Зіна хадзіла ў школу ў Семяноўцы, у той час, калі нават пасведчанні пісаліся па-польску і па-беларуску, на другім лістку, спалучаным з першым. Сама я бачыла бабуліна пасведчанне з заканчэння пятага класа. Потым чамусьці гэта адмянілі, і беларуская мова ў нашых школах стала толькі предметам, на які неабязважкова трэба хадзіць.

У гэтым годзе Мартынка таксама адважылася запрапанаваць свае творы — трэх вершы. З яе школы — толькі яна, а з нараўчанскай гімназіі — Адрыян.

Мартына Ева Леанеўская.

— Я думаю, што гэта гонар для ўсіх школы, калі яе вучаньне атрымлівае ўзнагароду ці яго друкуюць у часопісах. Ёсць розныя дасягненні, якімі можа ганаўчанка ўся школа. Школьныя героі — выдатныя вучні, спартсмены, артысты, — кажа Мартынка. — Напрыклад, нашы „Душкі з пушкі”. Шкада, што пасля заканчэння школы большасць артыстаў перастае займацца сваім хобі. Вядома, не кожнаму пісана быць выдатным пісьменнікам, алімпійцам, спеваком ці танцорам, але прыемна пасля ўспомніць пра тое, як было ў часы дзяцінства ды юнацтва. А ў школе застаюцца дыпломы, здымкі, выразкі з газет. Гэта ўжо тады гісторыя робіцца!

(лук)

Фота Міры Лукшы

Верши Віктара Шведа

Цікавая размова

Запыталіся Марціна:

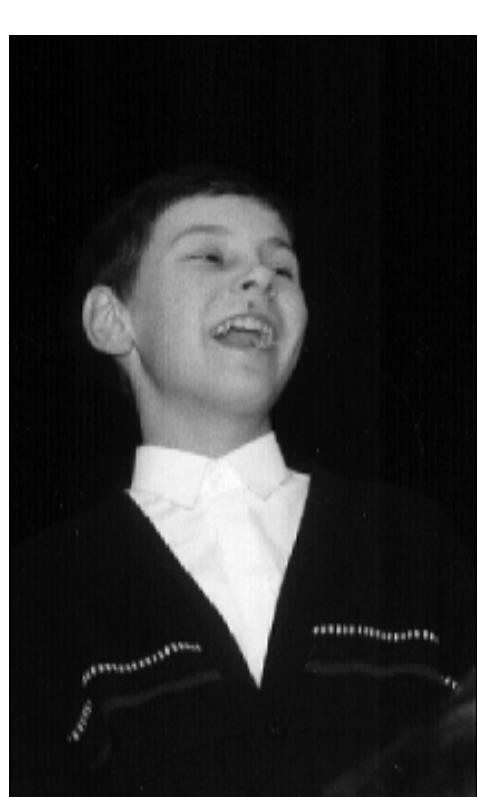
- Ці маеце вы сына?
- Маю, маю Артура.
- П'е гарэлку ён, курыць?
- Піць і курыць ён не хоча.
- Дык дасканалы сыночак.
- А гадоў сынку колькі?
- Другі яму пайшоў толькі.

Сямейнае сачыненне

Прачытаў на ўроку Жэні
Дамашняе сачыненне.

— Хіба ж уся сям'я пісала? —
Жэню настайніца спытала.

— Адкуль такое падазрэнне? —
Жэні абурыўся страшнна.
— Адной асобе не пад сілу
Так многа нарабіць памылак.

Адам Аліхвер з Кляшчэлі — вылучэнне на цэнтральным дэкламаторскім конкурсе.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Кляшчэлеўскія сяюткаванні

Незвычайным было выступление эстрадной группы „Gorące rytmu”.

28-29 ліпеня г.г. праходзілі Дні Кляшчэлеўскіх сяюткаванняў. Сяюткаванні пачаліся ад гульняй і конкурсаў, якія для дзяцей і моладзі арганізуваў мясцовы ГОК у суботу 28 ліпеня ў 12 гадзін.

У 16 гадзін члены Таварыства сяброў Кляшчэлеўскай зямлі сустрэліся на спрадваздачна-выбарным сходзе. Таварыства аб'ядноўвае 73 члены. Старшынёю з'яўляецца Васіль Крупіч — навуковы работнік Беластоцкага Політэхнічнага інстытута. Асноўным напрамкам дзейнасці Таварыства з'яўляецца падтрымліванне сваёй малой Айчыны, традыцый і нацыянальнай тоеснасці. Таварыства намагаецца весці выдавецкую дзейнасць, арганізуе мастацкія выстаўкі. Два гады таму арганізавалася выстаўка мясцовых скульптараў: Славаміра Смыка, Міхала Маркевіча і Ілы Зіневіча. Сёлета ў час сяюткавання экспанаваліся працы жывапісцаў: Усевалада Костка, Аркад'юша Ражынскага і Адрыяна Беняса. Быў выдадзены томік вершаў „Listy do Kleszczel” Ядвігі Карпюк, якая праражывае ў Нараўцы. Таварыства мяркуючы выдаць „Манаграфію Кляшчэлеў” падрыхтаваную Мікалаем Рошчанкам.

У час з'езду адбыліся перавыбары ўлад Таварыства. Старшынёю паўторна стаў Васіль Крупіч, а яго намеснікам — бурмістр горада Аляксандр Сяліцкі. У склад праўлення ўвайшла паэтэса Ядвіга Карпюк. Сустрэча закончылася ў мясцовай карчме за кілішкам шампанскага. Увечары канцэртавала „Чарамышына” з Чаромхі. Супольная гулянка працягнулася далёка за поўнеч.

У нядзелью праходзілі спартыўныя спаборніцтвы. Футбольная каманда

гайнаўскай „Пушчы” змагалася з кляшчэлеўскім „Арлом”. Перамаглі кляшчэлеўцы 3:2. У валейбольных спаборніцтвах змагалася пяць камандаў. Перамагла каманда „Арол”, II месца заваявалі хлопцы з „Дрэвэксполю”, а III „Помкі” (з былога квартала ПОМ).

Мастацкая частка мела пачацца на пляцоўцы побач купальнага басейна а 17 гадзіне, але народ ішоў туды з самой раніцы. Адных вабіла цёплай вада ў купальнім бассейне і ахвота пазагараць, іншых — ларкі з півам і марожаным. Дзецеюкоў прыщагвалі ларкі з цацкамі, шарыкамі і цукровай ватай. Калі бурмістр горада пачаў вітаць гасцей у асобах кандыдатаў у парламенары ад Саюза левых дэмакратоў, а было іх шэсць, сядзячыя месцы запоўніліся публікай. Многія расселіся праста на траве. Канцэрт пачаўся выступленнем фальклорнага калектыву „Каліна” з Журабіч (гміна Дзядковічы). Затым выступіў „Яр” з Бельска-Падляшскага, музичны калектыв пад кірауніцтвам Ігара Хіты, эстрадная група „Gorące rytmu” з Беластока і завяршыў канцэрт калектыв „Горына” з Ольштына. Выступленне мастацкіх калектываў даволі цёпла ўспрымалася публікай, асабліва бацькаў, якія з'яўляюцца ў час выканвання народных песень „Ой, у полі вярба” і „Роспрагайтэ хлопці коні”. Калі раздаліся мексіканскія мелодыі і пачуліся звонкія гласы квартета „Gorące rytmu” многім прысутным ногі падрыгвалі да танца. Народнае гулянне пачалося пасля феерверкаў у бары „Дукат” пасля дзвеяці гадзін вечара і працягвалася да раніцы.

Уладзімір СІДАРУК
Фота аўтара

Сямейныя спатканні з традыцыяй

11 і 12 жніўня ў Цеханоўцы адбылося мерапрыемства пад назвай „Карэнні. — Сямейныя спатканні з народнай традыцыяй Падляшскага ваяводства”.

На тэрыторыі мясцовага Сельскагаспадарчага музея ў рамках презентацыі народнай традыцыі Падляшша праводзіліся паказы народнай творчасці. Шматлікія гасці мелі магчымасць не толькі паглядзець, але і купіць цікавішыя працы. А было ў чым выбіраць: гаршчкі, гафты, вырабы з саломкі, разьба па дрэве, карціны з янтару. У некаторых хатах скансена можна было паглядзець працу ганчара, кавалія, прадзенне воўны і выраб лігавыя (вялікай дудкі).

Пасля абеду можна было заглянуць у некаторыя хаткі і паспрабаваць рэгіональных страў. Царылі бігас і бульбяныя аладкі, хача наліскікам з ягадамі і сырамічога не бракавала. Свойскі хлеб такса-

ма меў сваіх прыхільнікаў, асабліва пашмараваны шмальцам і мёдам.

Перад змярканием адбыўся паказ рэгіональных страў, спалучаны з навукай падляшскіх і курпёўскіх песен ды танцаў.

Нядзела праішла пад знакам песень і гульняў. Радыё Беласток сарганізавала конкурсы для дзяцей, а дарослым запрапанавала выступленні вядомых спевакоў, капэл і эстрадных зорак. І маладыя, і старыя добра гулялі пад музыку дыска-попла. Мерапрыемства ў Цеханоўцы паказала не толькі колішнія предметы штодзённага ўжытку, але паказала маладому пакаленню пашану для працы чалавечых рук, што трэба ганарыцца сваім паходжаннем. Думаю, што нікто з прысутных не пасаромеецца сказаць знаёмым аб сваім вісковым паходжанні, а ў цэнтральнай Польшчы — што жыве на Падляшшы.

Паўліна ШАФРАН

Адпачыў душою і сэцам

Даўно я не сустрэкаўся з беластоцкім беларускім паэтам Віктарам Шведам. І вось гэта сустрэча адбылася ў Мінску на III З'ездзе беларусаў свету. Улюблёны ў свой край і апантаны паэзіі Віктар Швед не пастарэў ні знешне, ні душой. А яшчэ ён прывёз у Беларусь свой новы паэтычны зборнік „Выбраныя вершы”, што выйшаў з друку ў Беластоку ў 2000 годзе.

Скажу шчыра, для паэтычнай беларускай Беласточчыны Віктар Швед з'яўляецца аксакалам. Усё сваё свядомае жыццё ён думае і піша па-беларуску. Шчырасцю, прастатою і задуменасцю авеяна яго паэтычная ніва. Няма ў яго паэзіі нейкай фанабэрystасці, выбрыкаў, пагоні за модаю. Паэт верны словам Вергілія, які сказаў, што ён не імкнецца ахапіць сваімі вершамі ўсё, прытым рашуча ўсё.

Віктар Швед піша пра тое, што перажыў, што хвалявалася яго і хвалюе, піша пра людзей і найперш пра Беларусь:

Тут першы крок і першая сцяжыни,
I першая за плугам бараўна.
Таму і дарагая мне айчына —
Мая рака без бераю і дна.

Айчына для паэта пачынаецца з маленькай радзімы — з Мора, з Зубровій, з Дуброўшчыны і Сакольшчыны, з дарагога сэрцу Падляшши. Адсюль пачынаецца і яго дарога ў краіну Пазію. Менавіта зялёная Зубровія, святыня пушчы Белавежскай натхнялі і натхняюць Віктара Шведа на паэтычную творчасць. Трэба моцна любіць Бацькаўшчыну, каб напісаць такія радкі:

Дыялог з сабою

Барыс Руско дэбютаваў на старонках „Нівы” ў 1992 годзе. У 1999 годзе, пасля выхаду ў свет двух паэтычных зборнікаў на польскай мове *Wołanie w Puszczy Białowieskiej i Pełzanie po ciszy*, стаў членам Саюза польскіх пісьменнікаў. Ён і па польску, і па-беларуску піша быццам бы адну кнігу. Можна яе называць кнігай прыроды. Бо прырода для яго, асабліва пушча, гэта святыня, „дзе зелень алтаром”, гэта доказ „непрамінання”, месца „творчых намераў і гармоніі”.

Праудзівае тут усё,
як коясная галінка,
як танец у лісціях сонца.
I спеў, і трэскі, і шолах,
i крапля цішыні
на раненую скронь.

Так цвердзіць Барыс Руско ў вершы „Пушча”, змешчаным у першым беларускім зборніку паэта *Прасейванне імглы** (раней выйшлі яшчэ два польскія зборнікі *Cztery pory roku i Powiew Pusz-*

Я клянуся: не зракуся
Сваё роднае любіць.
Быў і буду беларусам,
Пакуль толькі буду жыць!

Чытаючи „Выбраныя вершы” паэта з Беластока, звярніў я ўвагу на адзін з раздзелаў кнігі „Абраднасць наша святая”. Мне цяжка прыгадаць іншага беларускага паэта, які б вершамі даволі цікава расказаў пра народныя беларускія святы так, як гэта зрабіў Віктар Швед. Пачынаючы ад Каляд і калядоўшчыкаў, працягваючы Вадохрышчам, Грамніцамі, Вербніцай, Вялікаднем, Ушэсцем, Спасам, Успеннем і канчаючы Іллёніем, паэт стварыў своеасаблівы паэтычны беларускі каляндар. Прыгожа, ці не праўда, гучаша радкі пра Вербніцу:

Калі ёс та Вербніцу
Нас б'юць вярбою —
Няхай нам верыцца,
Каб збыцца мроям.
Ці, напрыклад, пра Грамніцы:
Адводзіць Грамніцы
Грамы, бліскавіцы,
Пажар, градабоі
I ўсё, што ліхое...

Прадмову да кнігі Віктара Шведа напісаў Яўген Міклашэўскі. Яна называецца „Душа паэта”. Добры загалоўак. Но душа ў Віктара Шведа — шчымлівая, добрая і светлая, як і самі вершы, якія чытаюцца і запамінаюцца. Таму я не планаваў напісаць нейкую рэцензію ці грунтоўны агляд новай кнігі паэта, я проста, ад прачытаных яго вершаў адпачыў душою і сэрцам.

Сяргей Чыгрын, г. Слонім

czy). Кнішка падзелена на пяць раздзелаў без загалоўкаў, але адрозніваюца яны ад аднаго. Калі ў першым вершы апісальныя, чистае захапленне веліччу прыроды, дык у наступных прыроды падказвае толькі матывы для больш глыбокіх разважанняў, да разлікаў з самім сабою, са сваім жыццём. Апошні раздзел гэта чатыры кароткія паэмі: „Хлеб”, „Пастка”, „Одум”, „Запрашэнне да дыялогу”.

Дыялог у Барыса Руско атрымлівае своеасаблівітъ, бо з самім сабою. У такай размове няма месца на хітрыкі, ашуканствы. Ёсць можа часамі празмерны аптымізм:

Канец бывае толькі з выгляду,
такі падман, ілюзія,
што няма таго,
што было...

А можа і сапраўды гэта закон прыроды?

М. В.
*Барыс Руско, *Прасейванне імглы*, Праграмная рада Тыднёвіка „Ніва”, Беласток 2001.

Юрась Качук, адзін з кіраунікоў КХП Алеся Чахольскі, паэтка Данута Бічэль-Загнетава, стрычечная сястра Ларысы Геніюш Соф'я, госць з Аўстраліі Міхась Лаўдэр, намаганнямі якога ў гэтай далёкай краіне была выдадзена кнішка Ларысы Геніюш. Тут жа, на могіках было вырашана закласці пачатак дзейнасці зэльвенскай краязнайчай арганізацыі імя Ларысы Геніюш. Затым удзельнікі святкавання накіраваліся на бераг Зэльвенскага вадасховішча, дзе адбыўся канцэрт. У ім прынялі ўдзел бард Андрэй Мельнікаў, выкананы фальклорных песен Наталля Матыліцкая і Мікола Трус. Выступілі Данута Бічэль-Загнетава, Міхась Скобла, Анатоль Сідарэвіч і бізнесмен Валянцін Дубатоўка. Дзякуючы апошняму ў мінулым годзе ў зэльвенскай царкве была ўсталявана мемарыяльная дошка ў гонар Ларысы Геніюш.

Зміцер КІСЕЛЬ

Хрэсны ход вакол адноўленай царквы.

Паломнічалі цэлья сем'і.

Малітва роднаму небу

Свята іконы Супрасльской Божай Маці, якое выпадае 10 жніўня, з году ў год набывае размах. Усё больш паломнікаў і духавенства прыязджае ў адраджаючыся манаstryр і царкву. Сярод саноўнікаў, якія ўдастоілі свята — мітрапаліт Варшаўскі і ўсіе Польшчы Сава, ды ўсі ёпархія Праваслаўнай царквы ў Польшчы. Пакланіцца цудадзейнай іконе прыбыло да дзесяці тысяч вернікаў з усіх куткоў Польшчы і замежжа. Дзень раней з Беластока, з парафіі св. Сафіі рушыла паломніцтва, у якім удзельнічала за тры тысячи пілігрымаў. У сямейным і свойскім стылі — разам ішлі цэлья сем'і, нарачоныя, парафіяне, матулі з дзеткамі ў калясках. На працягу 12 кіламетраў вандроўкі па южна-беларускай мове, а рэлігійныя песні адбіваліся рэхам па лесе і залатых лугах. Напевы ў пачатку калоны гарманічна пераклікаліся з чарговымі, каб у канцы стварыць шматгалосы спеў, які чуўся як своеасаблівая малітва роднаму небу і зямлі.

Супрасль са сваімі святынямі, гісторы

рыяй і духовасцю якраз і з'яўляеца гаючай крыніцай для Беластока і ўсяго Падляшиша.

Урачысты і незабыўныя харкты мела малітва на катакомбах. Пачалася яна апоўначы, пасля ўрачыстага акафіста ў гонар іконы Супрасльской Божай Маці.

Прыгадайма: год назад, калі бурмістр Супраслі дзень да святкавання загарадзіў катакомбы і тым самым не дапусціў асвяціць магілы айцоў манаstryра, узнік медыяльны скандал. Зараз сітуацыя нармалізавалася, духавенства атрымала ключы да брамы ў агароджы, што акале месца пахаванняў, і асвяціла магілы манахаў.

Нам трэба берагчы сваю сумленнасць, памяць айцоў Супрасльской лаўры. Гэта яны стварылі асновы нашай духовасці, — гаварыў на прыгожай беларушчыне архімандрыт Гаўрыл. Супрасльскі архімандрыт звярнуў увагу на праблему нацыянальнага пытання ў нашым духовым жыцці. Прамова айца Гаўрыла, на месцы былога Уваскрэсен-

У Агародніках выйшли сустракаць паломнікаў.

скай царквы, сярод мора народу са свечкамі, наводзілі настрой з часоў першых хрысціян. Яна напоўніла радасцю і надзеяй многія сэрцы. Гэтая хвіліна запісалася ў сэрцах людзей як сімвалічнае спалучэнне з гістарычным кантэкстам Вялікага княства Літоўскага.

У час ранняй Літургіі пропаведзь на беларускай мове сказаў епіскап Лодзінскі Сіман, вядомы як красамоўны аратар і шчыры патрыёт. Паломнікі ўціралі слёзы, а над Супрасльскім манастыром кружылі буслы.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Над Малочным возерам

Малако мае свой асаблівы колер. Такога ж колеру і туман, які ўецца ранкам над невялікім парэчанскім возерам, што на Гродзеншчыне. Таму і называеца яно Малочнае. Гэта цудоўныя бласлаўлены куточак беларускай прыроды, які знаходзіцца амаль на мяжы з Літвой, у 17 кіламетрах ад славутых курортных літоўскіх Друскенік і ў 30 кіламетрах ад Гродна.

Тут, над Малочным возерам, размясціўся міжкалгасны санаторый „Парэчча“. Мяккі прыбалтыйскі клімат, меднастольная сосны, чыстае, аздараўляльнае паветра, возерныя пляжы з мяккім пясочкам, лекавая мінеральнае вада (лепшая ад друскеніцкай), уважліవы і цёплы падыход медыцынскага і абслуговага персаналу да санаторыі, прывабліваючы хворых людзей, якія прыязджаюць сюды папраўляць сваё здароўе.

Медыцынскі профіль санаторыя „Парэчча“ ў асноўным накіраваны на лячэнне стравікава-кішечнага тракту і апорна-руховага апарату.

Я, раней, на працягу 4 год ездзіў у санаторый у Друскенікі. Цяпер ужо другі раз лячыўся і адпачываў у санаторый „Парэчча“. І магу сказаць наступнае: у Парэччы лепш лечаць і лепш корміць. У Друскеніках вельмі людна і няма лясных палян, ляснога раздолля. Санаторнае лячэнне і сутыкненне з чы-

стым водарным паветрам з'яўляеца добрай кліматэрапіяй, якая прыбаўляе сілу, энергію і прадаўжае жыццё. Добры настрой у курортнікай выкліканы сардечнымі адносінамі паміж імі. Трэба падкрэсліць, што людзі на Беларусі вельмі добрыя, ветлівія, вясёлія, але рускамоўныя.

У мянэ клопаты з рэўматызмам — лячыў суставы. Мае лекары рэкамендавалі мне гразь (баравіну), ванны, масаж ручны і падводны, а таксама ігларэлексатэрапію. Іван Белы і Антон Кухарэвіч вельмі сімпатычныя і высокапрафесійныя лекары.

У вольны час санаторнікі плаваюць у Малочным возеры, выграваюць на мяккім жоўценькім пясочку на беразе возера. Некаторыя раніцай ідуць купацца, а іншыя бегаюць басанож па расістай траве.

Чатыры разы ў тыдні ад 20⁰⁰ да 22⁰⁰ адбываюцца танцы на вольным паветры. У непагадзь дыскатэку ладзяць у фе ў цэнтральнага корпуса.

Праводзіцца розныя культурныя мерапрыемствы і экспкурсіі ў Гродна. Нядзелі свабодныя ад працэдур і тады многія ідуць хто ў царкву, хто ў касцёл.

У мінулым годзе адпачываў і лячыўся тут настаяцель Свята-Юр'еўскага прыхода з Беластока а. Рыгор Місюк. Служыў ён тады ў царкве і на беларускай мове выступаў з пропаведзю. Яго

багаслужбы прыемна ўспамінаюць мясцовыя прыхаджане.

У санаторый прыязджаюць палякі, рускія і украінцы. Пакоі тут двухмесныя, ёсць і аднамесныя, але значна даражэйшыя. Майім суседкамі па пакоі, па палаце — як тут называюць — былі дзве жанчыны з Торуні. Штораз больш прыбывае ў санаторый жыхароў Беласточчыны. У час маёй пабыткі былі тут Ірэна і Антон Семянковічы з Беластока, а таксама Людміла і Кастьусь Моцкі з Саколкі.

Дні, праведзеныя ў санаторый „Парэчча“, астануцца ў маёй памяці як адны з самых прыемных. Давялося мне добра палечыцца і добра адпачыць ды пазнаёміцца з многімі добрымі людзьмі з Парэччам — святаром Ігарам, з лекарамі Міхайлам Адамінам, Раісаі і Цімафеем Цецяраўковымі, у якіх давялося мене быць з вышэйзгаданымі на багатым парэчанскім прыёме.

Міхась Хмялеўскі

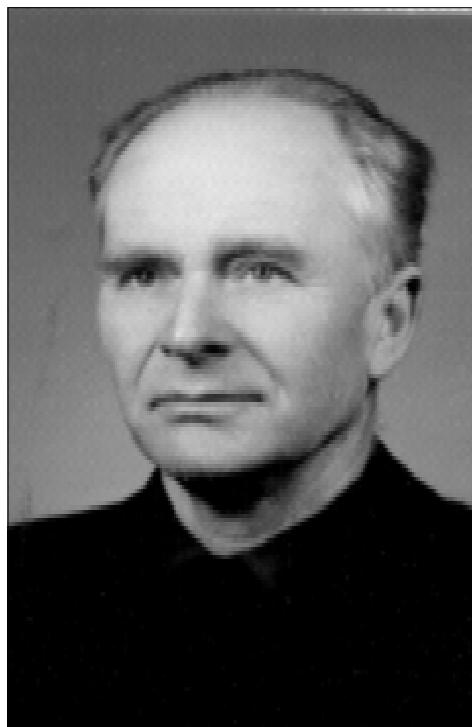
Парэчанская царква. Айцец Рыгор Місюк з матушкай Марыяй і лекар Міхайл Адамін, заслужаны царкоўны дзеяч.

Не было соладка

Ян Корх нарадзіўся 6 мая 1921 года на калёніі Краскаўшчына (на Кархах, як у нас завуць, бо там жыве некалькі сем'ёў пад адным прозвішчам — Корх) побач чыгуначнай станцыі Вітава. Месца тут прыгожае і жывапіснае, як у казцы, бо навокал лес і лес ды прыгожыя лугі, хаця зямля пясчаная. Паводле легенды калёнію тую заснаваў калісці, мо ў 17-м стагоддзі, нейкі немец па прозвішчу Корф і ад яго пайшоў гэты род. У Яна Корху было трох сястры: Маня (пазнейшая жонка Фёдора Младзяна з Дубіч-Царкоўных, пра якога я пісаў у „Бежанстве“), Анастасія і Ульяна. Бацькі, Грыгорый і Хрысціна, ды ўся сям'я цяжка працавалі на 13-гектаровай гаспадарцы каб раздаўць кусок хлеба і да хлеба. Мелі жорны, каб у патрэбны час намаляць жыта на хлеб; і так жылося. Былі свае кароўкі і пары коней. Хата і будынкі былі крыты саломай.

У сем гадоў Ян Корх пайшоў вучыцца ў чатырохкласную школу ў Дубіч-Царкоўных. Вучыў яго настаўнік Юзік (яго прозвішча наш герой не помніць), які жыў у Арцёма Чыквіна. Вучыў ён добра і старанна, але да навукі мала хто тады прыкладаўся, бо ў першую чаргу трэба было дапамагаць бацькам у працы на гаспадарцы; таму былі вялікія перапынкі ў навуцы. Дзядзька Ян аднак тую школу закончыў паспяхова, а далей — кропка. Бо беларускім дзесяцям далейшая навука была амаль забаронена, таму што на яе патрэбны былі велізарныя гроши, якіх нашы людзі не мелі па прычыне сваёй галечы і паніжэння. На Краскаўшчыне палітыкай займаўся толькі дзядзька Яна — Міхал Корх, які належаў да беларускай арганізацыі.

Дарастаючы Ян Корх дапамагаў бацькам пры гаспадарцы, а меў ён заўсякі руکі і талент. У 1936 годзе памерла ягоная маці, а сястра Маня была ўжо замужам. Маючы 14-15 гадоў дзядзька Ян працаваў сезонна ў лесе, рыхтуючы драўніну; за нарыхтоўку аднаго кубаметра плацілі адзін злот. Трэба было напрацаўца, бо, для прыкладу, кілаграм саланіны каштаваў 1,60 зл., метр жыта каштаваў вясною 12 зл., а восеню — 10 зл., а бульба — адпаведна 3 зл.

і 2,80. Добры касцюм каштаваў 11-12 злотаў, хромавы абутак — 4 зл., а гемавы — 11-12 злотаў. Мацнейшая гарэлка (45%) каштавала 2,10 зл., а слабейшая (40%) — 1,80 злота. Віна ніхто не купляў, бо было з вінаграду, вельмі дараючое, таму яго цаны дзядзька Ян не ведаў. Ягоны дзядзька Сцяпан навучыў яго рабіць пасталы з кары, якія былі добрым абуткам на лета.

Прыход саветаў восенню 1939 года дзядзька Ян называе не інакш, як асобай акупацыяй, бо большавікі не прынеслі з сабою ніякага прагрэсу, адно толькі галечу, грубую лаянку і пагарду да багацейшых і разумнейшых ад іх. Ян Корх не склаў аднак рук, а стаў прасіць мясцовыя ўлады, каб высналі яго на курс трактарыстаў. Да яго просьбы ўлады паставіліся станоўча і наш герой паехаў на курс у Кобрын; вучыўся там і працаваў шэсць месяцаў. Трэба было дакладна вывучыць механізмы трох відаў савецкіх трактароў: „ХТЗ“ (Харкаўскі трактарны завод), „Універсал“ і гусенічны „СТЗ“ (Сталінградскі трактарны завод). Першыя два трактары выглядалі дзіўна, бо колы былі без шын і паветра, мелі толькі жалезныя абручы, а на іх кальчаткі, таму іх называлі кальчакамі. Былі яшчэ цяжкія гусенічныя трактары на

амерыканскай ліцэнзіі — „Сталінцы“, але толькі багатыя калгасы маглі іх мець, бо яны былі прызначаны галоўным чынам для ваенных мэтаў — цягнунцаў цяжкія гарматы.

Ніякага дакумента аб заканчэнні курса Ян Корх не атрымаў; пра гэта было запісаны толькі ў нейкай кнізе. У 1940 годзе Яна накіравалі ў Высокі Літоўск і там ён стаў працаўца трактарыста. Зарабляў сто рублей у месяц, з якіх забіралі дзесяць рублей на нейкую народную пазыку. Абед каштаваў трох рублі, а пра снеданне і вячэр трэба было самому старацца. Ян вярнуўся дамоў, але і тут не было соладка, бо новыя ўлады наложылі на кожнага багацейшага селяніна непасільную норму вывазкі драўніны з лесу на цэлую зіму. Трэба было вывезці 80 кубаметраў, а хто не выканаў гэтай нормы, трапляў у турму, як, напрыклад, Васіль Старасельнік з Малых Пасечнікаў. Яна Корху таксама мелі судзіць, але па прычыне хваробы турму ён не адведаў.

У вёсцы Махнатае быў арганізаваны калгас і савецкія ўлады накіравалі туды нашага героя на пасаду трактарыста, на якій працаўца ён аж да выбуху вайны ў чэрвені 1941 года. Перад гэтым Ян выпрасіў у сваіх начальнікаў, каб дазволілі яму паехаць трактарам на сваю калёнію і ўзараць поле сваё і суседзяў. Аднак ніхто не захацеў гэтай паслугі; гаварылі: „Калі станем араць поле трактарам, дык пасля хлеб будзем есці відэльцам“.

Скора саветаў пагналі на ўсход, а сюды прыйшлі правіць новыя акупантны — немцы з воблікам фашысты, і з гэтымі таксама жартаў не было. Трэба было іх слухаць пільна і з увагай, бо інакш турма, лагер і смерць.

У студзені 1942 года Ян Корх ажаніўся з Анастасіяй, прыгожай дзяўчынай з суседніх вёскі Чахі-Арлянскія. Бацька яе, Рыгор Масальскі, быў багатым чалавекам і самым вялікім, бо ростам перавышаў два метры, а сілаю ніхто з ім не мог раўняцца. Хаця недзе ў 30-х гадах на вяселлі ў Арэшкаве дайшло да вялікай бойкі, дзе Рыгора Масальскага моцна парэзалі нажамі мясцовыя хлопцы, аж цэлы пакой быў у крыві, а яго непрытомнага кінулі пад ложак. Парацены выжыў, а пасля быў суд. Галоўны віноўнік пакончыў жыццё самагубствам.

страм — падчас вайсковай службы напароўся на штык віントўкі, а апошня віноўнік трапіў у турму.

Першую палову 1942 года Ян Корх вартаваў чыгунку блізка сваёй мясцовасці. Усяго хапала. У той год памёр бацька Яна, а жыхароў Краскаўшчыны рассялілі ў іншыя мясцовасці. Ян з жонкай пайшлі жыць у Чахі-Арлянскія, да жончынага бацькі. Солтысам вёскі быў Даніла Чыквін, чалавек добры і сумленны, таму і жыхары Чахі-Арлянскіх жылі без большых трывог. Так прайшла нямецкая акупацыя.

Калі гналі немцаў, леткам 1944 года вёску наведаў нейкі савецкі генерал, які вячэр аў начальнікі, але і тут не было соладка, бо новыя ўлады наложылі на кожнага багацейшага селяніна непасільную норму вывазкі драўніны з лесу на цэлую зіму. Трэба было вывезці 80 кубаметраў, а хто не выканаў гэтай нормы, трапляў у турму, як, напрыклад, Васіль Старасельнік з Малых Пасечнікаў. Яна Корху таксама мелі судзіць, але па прычыне хваробы турму ён не адведаў.

На гэтым размова закончылася, аднак савецкі генерал палюбіў спакойнага і шчырага беларуса і накіраваў яго працаўца на чыгунку. Трэба ведаць, што тады ўся чыгунка была пад савецкай ваенай адміністрацыяй і таму яшчэ ў 1944 годзе Ян Корх перайшоў у дарожную службу. Пасля, вызваліўшыся з войска, працаўці стрэлачнікам, манеўровым і тэлеграфістам, а закончыўшы пачатковую школу і розныя курсы стаў дзяжурным руху на чыгунцы.

Ян Корх сумленна выконваў свае абавязкі і таму начальніца яго любіла і ўзнагароджвала шматлікімі дыпломамі і медалямі. Ад 1980 года ён на заслужанай пенсіі. Можа ён пахваліца і сваім дзесяцмі. Яго сын Мікалай Корх (мой сябра і аднагодак) выбраўся на Краскаўшчыну, радзіму свайго бацькі, і там прыгожа пабудаваўся. Мае жонку і дзяцей. Сам з'яўляецца таленавітым інжынерам, бо на што глянє — усё выкананае. Гэта ён зрабіў помнік савецкім воінам, што загінулі каля Дубіч-Царкоўных; стаіць ён у нашым парку, недалёка царквы і школы. Мікалай Корх, так як і яго бацька, працаўці на чыгунцы, а цяпер таксама на пенсіі; ён і радным у нашай гміне. У Яна Корху яшчэ дзве дачкі, Жэні і Ані, усе іхны сямейныя, а іхнія дзеткі часта з'яўляюцца гасцямі сваіх дзядулі і бабулі.

Мікалай Панфілюк

Была ў Іркуцку і ў Брусле

(заканчэнне; пачатак ў 33 нумары)

Мяне ў сакавіку ў кухню забралі. Спярша я была кухаркай, а пасля загадчыцай сталовай. Спраўлялі Вялікі дзень, наладзілі вялікую гасціну, кветкі былі, якія крашаныя. Прыйгатавілі мы сорак пяць тартоў для фронту і дваццаць сем сабе. Палкоўнік спыталі, хто гэта ўсё зрабіў; сказаў што я. Клічуць мяне да яго:

— Иди и возьми рюмочку в карман.

Пайшла я да яго. Заходжу, а ён, сівецкі стары, пытает:

— Имеете рюмочку?

— Имею.

— Чтоб следующую Пасху дома встречать с семьёй! — узняў ён тост.

І я ад сябе слоў пару сказала. Выпіла і на кухню вярнулася. Праз нейкі час ён зноў клічуць. Я баялася выпіць, але ён сказаў:

— Пей, но не напивайся и ума никогда не пропивай!

У падсобнай гаспадарцы была я аж да восені. А восеню ўсю тую жывёлу павезлі ў Чэлябінск і Іркуцк. Ехалі праз Літву, Латвию, Эстонію, калія Ленінграда, цераз Урал. Частку пакінулі ў Чэля-

за нашым начальнікам побач вартайнікоў і мне за тымі другімі дзвярамі далі спрайку. Вечарам селі мы на поезд, а ноччу граніцу пераехали. У Чаромху прыехалі разам і адтуль раз'ехаліся.

На другі дзень прыйшла я ў Малочкі. Столыкі людзей прыйшло на маё прывітанне, што ў пакой не памесціліся і ў сенях стаялі. Пасля тата прыём усім білікім наладзіў.

Хадзілі банды, грабілі ўсё, што хто меў. Аднойчы нейкае войска ішло праз нашу вёску, а за ім другое; тады Вульку-Выганоўскую спалілі. А да нас прыйходзіла банда з Ажэлкаў і накладала кантыбуцьі. Наш адзін сусед меў сына ў міліцыі, а другі два вепрукі прадаў і гроши за іх меў. Грабежнікі прыйшли ў адну ноч, але той міліцыянер быў і яны пабаяліся. А ў другую ноч прыйшли і тых суседзяў падпалі.

Заняліся і нашы будынкі, што паміж суседнімі былі. Мы спалі на сене, кінуліся ратаваць наша дабро. Бачу: тата сундук з хаты выцягае, а ў яго сарочка на плечах гарыць. Я скіпіла той сундук і разам з тата выцягнула. Пазбягліся суседзі, выпусцілі скаціну, коней, авечак. А я ўсё сама сячкарню на двор выцягнула. Да зімы паставілі мы хату

і ў ту самую зіму я з тae хаты замуж выходзіла.

Вырасціла я дзевяцёра дзяцей; троє з іх живе ў Бельгіі. А было з імі так: адна, Міраслава, у Беластоку ў банку працаўала. Яе сяброўкі брат працаўці уже ў Бельгії і ён запрасіў сястру туды таксама. Але яна сама баялася ехаць. То ён абедзве забраў. Міраслава працаўціла ў рэстаране. Хадзіла ў царкву; цяпер яна вядзе там хор і з'яўляецца царкоўным казначэем. Пазнаёмілася з Міхайлам, сынам рускага бежанца ад бальшавікоў...

Праз год Міраслава забрала на працу ў Бельгію брата і Валю. Валю працаўціла паціху. У царкве пазнаёмілася з Львом, якога бацька ўцёк ад бальшавікоў і з фланандкай ажаніўся. Леў спяваў у царкве, запрасіў Валю да сябе. Спадабалася яна ягонай маці і яны пажаніліся.

У адну нядзелю згулялі адно вяселле, а ў другую — другое. Вяячаліся ў брусьельскай царкве. Там шлюб такі самы, як і ў нас — таксама венчыкі над галавою тримаюць. Я ў Бельгіі ўжо шэсць разоў была.

Запісаў Аляксандар Вярбицкі
Фота аўтара

Навошта каму нервовасіць?

Я ўжо стары чалавек, а ўсё мне, нервоваму, не ўдаецца жыць спакайней, прытым не заўсёды па сваёй віне.

12 жніўня г.г. раніцай пазваніла мне сакратар ГП БГКТ Валянціна Ласкевіч з прэзэнзіяй, што я А. Вярбіцкаму штосьці дрэннае на ГП мусіў нагаварыць, бо ён у „Ніве” № 31(2360) напісаў: „Сваю кнігу «Смак жыцця» падпісала Алена Анішэўская, а Васіль Петручук, мабыць, ад мяне даведаўся, што і яму адведзена месца за кніжным сталом і прапанующца ягоныя кнігі”.

Гэта мяне так укало, што аж пачало пячы ў грудзях. Я з нікім нічога дрэннага аб нікім і нічым не гаварыў, а тут раптам такі закід. Я не ведаю, чаму А. Вярбіцкі гэта напісаў, але хоцькі-няхоцкі памяло між ГП БГКТ і мяне ўкінуў. Мо пажартаваў ён наконт месца прыстале, паколькі сядзеў я з Аленай Анішэўскай, а мая візітная картачка стаяла збоку ля Яна Заброцкага. Але ж хто тут у чым вінаваты? На жаль, з нічога ўзнікла праўлема, якая рыкештам смалынула ў мяне і пакіне асадак у нас усіх. А перад чытаемі я зноў стану ілгуном, які чагосці на гаварыў, а пасля адмовіўся ад свайго. Так ужо не раз бывала і таму гэта Валянціна Ласкевіч „абышло”, бо яна мне ўжо даўно не давярае, хаця не мае рацы.

Я маю як найлепшыя погляды на працу і дзейнасць БГКТ, а гэта значыць, што і на спадарынню сакратар. Я ім сімпатычна зайздрошчу, што маюць сілу і ахвоту ў сённяшніх умовах арганізація буйных мерапрыемстваў і траціц свой дараўгі вольны час, каб служыць свайму народу прыгожым, літаратурным словам, песням і танцамі, якіх людзі на вёсках патрабуюць нібы паветра. Дбаяючы (у асноўным — старшыня ГП Ян Сычэўскі і сакратар Валянціна Ласкевіч), каб у народзе не загінула з галавой свая культура, традыція, абычаі, каб не выкаранилася родная мова, бо прападзе народ.

Мяне многія гады запрашалі не толькі ў амфітэатр у Беластоку, але ўсюды, дзе толькі адбываўся фэсты. Ездзіў я транспартам БГКТ, еў пачастункі і піў халодных напоі разам з усімі, хаця быў чалавекам чужым, не звязаным з артыстычнымі калектывамі. Пасля, у сувязі са станам здароўя, перастаў я ездзіць па-за Беласток, але тут, перад кожнай імпрэзай, спадарыння Валянціна Ласкевіч да мяне тэлефанавала і зап-

рашала. Мала таго, я меў шмат іншых прыемнасцей з боку праўлення БГКТ. Дзякуючы ГП я з Алесем Барскім і Сакратам Яновічам браў удзел у святкаванні славянскага пісьменніцтва і культуры ў Мінску ў 1990 годзе, якое адбывалася па раашэнні ЮНЕСКА для ўшанавання 500 гадавіны асветніка Францішка Скарыны. Жадаю старшыні, сакратар і ўсім працаўнікам ГП БГКТ, каб надалей з такой самай воляй і ахвотай служылі свайму народу! І каб заўсёды мелі толькі гледачоў і слухачоў, як сёлета ў чэрвені ў амфітэатры ды кожнага лютага ў спартыўным гмаху „Влукняж”.

Васіль ПЕТРУЧУК

Ад аўтара: Васіль Петручук мне пра нікога нічога дрэннага не гаварыў, аднак Бог сірату любіць, але долі не дае. Шмат-пакутны ён зноў дастаў бабскага бобу. Бо сярод плоймы агітак Яна Сычэўскага на кніжным стале мабыць не ўбачыў сваёй візіткі; пра гэта мо і пажартаваў ён мне, калі яшчэ не сядзеў за столом. А пра згаданыя агіткі і кіраўніцтва фэсту мабыць нічога не ведала. *Posel Jan Syczewski zaprzecza wszelkim zarzutom i zapewnia, że nie ma nic wspólnego ze stolikami z materiałami wyborczymi. — Cóż ja biedny tam wyjaśniać — mówię. — (...) My żadnej agitacji na festynach nie prowadziliśmy.* („Kurier Poranny” ад 10 жніўня г.г.) Да ж і ўсім добра вядома, што Ян Сычэўскі з агітай успрымае палітыку ды і самую польскую дэмакратыю з яе Сеймам і Сенатам. А ты агіткі, відаць, распаўсюджваюць нейкія жулікі і ён, бедалага, *nie kce, ale musi.* А мо ён jest za i przeciw — гэтак жа, як і большасць паліткіраў у Польшчы?.. І тут, як гаворыць палякі *biez wodki nie razbieriosz.*

Паважанейшы спадар Петручук! Вы, як спрэктываны афіцэр, пабачыўши такую неразбярыху, павінны былі неадкладна рапартаваць пра яе кіраўніцтву фэсту, а не давяраць мне беспурботна тое, што сходзіць з душы. Трэба браць справы ў свае руکі энергічна! Здаецца — пісьменнік Вы, наглядальнік жыцця, а не заўважылі, што мінула камуна, калі можна было рабіць што хацелася, а настаў дэмакратычны савуар-віўр і на культурных мерапрыемствах трэба быць на „Зважай!”, як гвардзеец або аманавец, а не летуценічак, як ненарэкурчаны апалчэнец.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

да, бо няма каму купіць ад селяніна таго збожжа, няма дзе яго перахоўваць і яно вельмі таннае. Расказваў мне адзін пенсіянер з Макаўкі, што ягоны сын у мінулым годзе засеяў многа жыт. За ўборку камбайнам заплатіў ён 500 зл., а жытам намаляціў (па сённяшняй цане) на 300 зл. Тоє зерне да гэтай пары стаіць у мяшках, бо няма куды яго прадаць.

Да 1990 года ў ГСаўскіх пунктах скупкі заўсёды былі чэргі з сялянскімі прадуктамі — збожжам, бульбай і жывёлай, але ад сялян ўсё куплялі, не было такіх проблемаў са збытом. Хаця тады ўсе сельскагаспадарчыя машыны былі рэгламентаваны і сяляне вымушаны былі пісаць у гміну прашэнні, каб ім прыдзялі трактар ці нейкія іншыя сельскагаспадарчыя машыны, аднак тады земляробы намного больш усяго куплялі і больш будаваліся. Цяпер сельская гаспадарка падае. Зямля ляжыць аблагамі, зарастае пустазеллем. Нялягкая доля селяніна.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Вандалы на прыпынку

Вандруючы па наваколлі Арэшкава заглянуў я на чыгуначны прыпыннак. Спярша не ведаў я, як зайсці ў пачакальню: акном ці дзвярыма, бо здалёк адны дзіркі відаць. Унутры штукатура ablуплена да паловы сцяны. На апошняй частцы розныя каракулі павыпісваныя.

— Не ўяўляеце, што тут пасля ночы 25 ліпеня было, — гаворыць белетнія касірша Галіна Джэга. — Куча ламач-

ча, пустых бутэлек і г... А найгоршое тое, што электрычныя правады абрэзали і зараз на пероне свягла няма.

Спаглядаю на стаўбы. На даўжыні 350 м пустое месца ано засталося. 700 м (два кабелі) проваду пайшло на лом. Зладзеі не баяцца смерці ад удара электратоку ў час злачынства. Але нікто на тое не глядзіць. Асноўнае — здабыць дарэмныя гроши.

(уе)

3-за прылаўка аўтакрамы

На тэму гандлю з аўталавак у „Ніве” пісалася ўжо некалькі разоў, але заўсёды рабілі гэта пакупнікі. Я ў сваю чаргу прапаную погляд працаўніца.

У цяперашні час, калі бушуе беспрацоўе, многія людзі стараюцца рознымі спосабамі зарабіць на жыцці. Адным з іх з'яўляецца аўязны гандаль.

Дарога да таго, каб стаць аўтагандляром, доўгая і цяжкая. Спачатку трэба пераадолець бюрократычны і санітарны патрабаванні, а затым змагацца з канкурэнтамі з-за ўсходніх мяжы, якія ездзяць па вёсках са сваім таварам. Таксама трэба адпаведна падрыхтаваць машыну. Самаход мусіць мець гумавы насыл на падлозе, белыя сцены і столь, кран з цёплай ды халоднай вадой і ракавіну з адпывам бруднай вады. Да таго трэба дабавіць абсталяванне і асвятленне. А каб прадаваць мяса, сыры, смятану неабходны халадзільнік. А як паставіць такую машыну ў „Паланез-Трак”? Многія не ставяць!

Часам чалавек задумоўваецца: як дапусцілі іх да гандлю? Самаход малы, брудны, паіржавелы, прадукты стаяць на зямлі або ў збітых з нягэблівых дошак скрынях. Аднак людзі мусіць есці ды купляюць нават і ў такіх гандляров. А канкурэнцыя вялікая. На Бельскім ваколіцу прыпадае 22 аўтакрамы (зарэгістраваныя, бо яшчэ час ад часу ездзяць нелегальні). Часам чалавек задумоўваецца: як дапусцілі іх да гандлю? Самаход малы, брудны, паіржавелы, прадукты стаяць на зямлі або ў збітых з нягэблівых дошак скрынях. Аднак людзі мусіць есці ды купляюць нават і ў такіх гандляров. А канкурэнцыя вялікая. На Бельскім ваколіцу прыпадае 22 аўтакрамы (зарэгістраваныя, бо яшчэ час ад часу ездзяць нелегальні).

Часам чалавек задумоўваецца: як дапусцілі іх да гандлю? Самаход малы, брудны, паіржавелы, прадукты стаяць на зямлі або ў збітых з нягэблівых дошак скрынях. Аднак людзі мусіць есці ды купляюць нават і ў такіх гандляров. А канкурэнцыя вялікая. На Бельскім ваколіцу прыпадае 22 аўтакрамы (зарэгістраваныя, бо яшчэ час ад часу ездзяць нелегальні).

Часам чалавек задумоўваецца: як дапусцілі іх да гандлю? Самаход малы, брудны, паіржавелы, прадукты стаяць на зямлі або ў збітых з нягэблівых дошак скрынях. Аднак людзі мусіць есці ды купляюць нават і ў такіх гандляров. А канкурэнцыя вялікая. На Бельскім ваколіцу прыпадае 22 аўтакрамы (зарэгістраваныя, бо яшчэ час ад часу ездзяць нелегальні).

выя людзі адчуваюць сябе як на добрай кінакамеды.

Здавалася б, што старыя вясковыя бабулькі не будуць мець прамерных патрабаванняў. Аднак аказваецца, што людзі, якія наракаюць на нястачу грошай, купляюць прадукты, на якія не заўсёды хапае людзям з горада. Рэдка плацяць дробнымі, а з кашалькоў выцягваюць вялікія купюры. І амаль заўсёды наракаюць. А цэны ў аўтакрамах рэдка адходзяць ад тых, якія абавязваюць у супермаркетах. У такіх сітуацыях гандляры толькі заціскаюць зубы і танна прадаюць гарбату „Ліптан” ці каву „Кронунг”. За што трэба жыць...

На вёсках часта можна пачуць меркаванне, што аўтакрамы возяць нядобраякасную вяндліну, запляснелы сыр ці чэрствы хлеб. Праўда, але не да канца. Ёсць такія гандляры, якія любой цаной хочуць прадаць нядобры тавар. Але гэта выключэні. Большаясць прадаюць шануе свой гонар і людзей, якія, праўду кажучы, часта перабольшваюць пасобныя факты, аднак становяць крыніцу даходаў. Не было яшчэ такай сітуацыі, калі б гандляр не даў кліенту спрабаваць кавалачак каўбасы. Лепш даць кавалак для спрабавання, чым потым падвяргнуша непраўдзівым абвінавачанням. У такай сітуацыі вясковыя людзі, як і прадаўцы павінны супрацоўнічаць між сабой. Аднак гэта, відаць, нерэальнае. Абодва бакі думаюць: „Як не ты, то будзе другі”. — „Як не ў цябе, то ў другога куплю”.

Паўліна ШАФРАН

Дзе вяды

Калі ў нашай дзяржаве здарыцца якай-небудзь катастрофа — засуха ці паводка — гэта адна бяды нашым уладам. У мінультым годзе, калі Падляшская ваяводства дапамагала ад засухі, людзі з паўднёвой часткі краіны дапамагалі нашым сялянам. Цяпер, калі паўднёвую частку краіны наведала паводка, жыхары Беластока і ўсяго Падляшскага ваяводства дапамагаюць сялянам з поўдня краіны, якія патрацілі сваю маёмастць, усё, што гадамі нажывалі, уключна з будынкамі. Вышэйшым уладам гэта малая бяды — яны з дзяржайнага бюджету выдзяляюць некалькі мільёнаў злотых на пакрыццё затрат, ды ўсё. А селянін, які не застрахаваў сваіх будынкаў, збожжа ды бульбы, вымушаны ўзяць пазыку ў банку ды адбudoўваць сваю знішчаную гаспадарку, але гэта ўлад мала абходзіць — яны збожжа прывязуць з-за мяжы.

Калі ў нашай дзяржаве выпадзе добры, ураджайны год, тады зноў паяўляюцца бя-

Niba

TYDNEVIK
BELARUSA
U POL'ISHCHI

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/
E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Kampi'oterny набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Bialystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na IV kwartał 2001 r. upływa 5 września 2001 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocz-

towe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2001 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmują „R

Ніўка

„Вот оно, тлетворное влияние Запада”.

Галерэя „Ніўкі”

«Еўрасаюз, як ты мне мілы...»

Фота Міхала МІНЦЭВІЧА

скоса пазіралі на прысланае Москвой начальства.

Тым часам для паспалітых жыхароў усходніяе Беларусі слова *заходнік* на колькі дзесяцігоддзяў стала сынонімам чалавека заможнага і грунтоўнага. Калі ўсходнікі аддавалі дачку замуж за *заходніка*, лічылася, што дзеўцы пащанцевала. „У нас хлеб з кавалачкам сала, — з зайздрасцю казалі на спустошанай калгасамі памежнай Полаччыне, — а ў іх, *заходнікаў* глыбоцкіх, — сала з кавалачкам хлеба”.

Напрыканцы XX стагоддзя колішняга падзелу грамадзтва на ўсходнікай і *заходнікаў* нібыта не адчуваецца. Але на *захадзе* краіны па-ранейшаму жывуць лепей. Там чысьцейшыя ды ўтульнейшыя гарады і мястэчкі, там багацейшыя вёскі, ды самі людзі самавіцейшыя. Як казалі калісці камуністычныя пропагандысты ды агітатары: „Вот оно, тлетворное влияние Запада”.

Уладзімер АРЛОЎ

(Паводле часописа «ARCHE», 7/2000)

Заходнік

У Тлумачальным слоўніку беларускай мовы можна са зьдзіўленнем вычытаць, што „заходнік” — гэта прыхільнік заходніцтва як алтэрнатывы славянафільству”. Між тым кожнаму беларусу вядома, што *заходнік* — гэта чалавек, якому пащасціла жыць на той частцы Беларусі, куды бальшавіцкая падрадкі прыйшлі толькі ў верасень 1939 году. Доўгі час пасля гэтак званага вызвольнага паходу Чырвонай арміі слова *заходнік* у партыйна-савецкім лексыконе азначала чалавека нядобра-надзейнага, гатовага ў любы момант здрадзіць сьветлым ідэалам сацыялізму ды схайрусаўца з клясавым ворагам. Каб *заходнікі* мацней палюбілі родную савецкую ўладу, іх дзясяткамі тысячаў вывозілі ў сібірскія і казахстанскія лягеры. Адных — за тое, што багацей жылі, другіх, як Натальлю Арсеньеву, — за тое, што пісалі вершы пра Беларусь, а не пра БССР, трэціх — праста за тое, што

Двухлітарная крыжаванка

1		3	2		3	5	4	4	
			5	6	8				2
7	8					9			
10	1								6
11						12	13		
14				15					
16			7		17				9

пайднёвым заходзе выспы Хонсю, 8. дзяржаўная грашовая адзінка, 9. паўночнаамерыканскі ален, 11. беспазваночная жывёліна з мяккім целам, пакрытым ракавінай, 13. абутак, плецены з ліка, 14. напр. Нараўка або Супрасль, 15. эстонскі горад між Талінам і Ракверэ.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца да-шлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 28 нумара
Гарызантальна: Якуб, бізун, Луанда, унія, вальс, схізма, батыскаф, Колас, апранаха, алебастр, насач, Чурлёніс, пашана, Кітай, зонд, клумба, рады, кокі.

Вертыкальна: кімано, бульба, кандыдат, бліск, халіф, Адамс, Саскатун, халаднік, краж, Лоеў, барс, харч, прыёмнік, аслак, апатаўт, табло, чалма, разак.

Рашэнне: Для старой бабы і на печы ўхабы.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Лукашу Пацэвічу з Беластока і Надзеі Сцяпанавай з Віцебска.

Вертыкальна: 1. хваробатворчая бактэрыя ў форме палачкі, 2. кофе, 3. граве-каменны бурны горны паток, 4. не-вялікае памяшканне спецыяльнага прызначэння, 6. вялікі японскі порт на

Усё ў зорках

Няма выпадковасці ў касмічным свеце. Усе зоркі, планеты і іншыя касмічныя цэлы круцяцца як трэба. Кожная крышынка на сваім месцы. Я, стары — хоць куды майму ўзросту ў параўнанні з жыццём найменшай касмічнай парушынкі — у гэтым усё больш упэўнены. І ўсё гэта мае на нас тут, зямных жыхароў, уплыў, разам з нашымі спробамі вызваліцца ад яго. А найбольш уплывае тое на тых, хто чытаюць газеты. Вазы ты іх і не чытай! А начытаешся, яшчэ больш расхварэшся, але будзеш ведаць — што, дзе, як, як што лячыць, што рабіць, каб доўга жыць і што зоркі прадказваюць на будучыню. Да зорак па парады бягучы простыя людзі і презідэнты, хатнія гаспадыні і кіраўнікі ўрадаў нават такіх імперыяў, як магутныя Амерыка ды Расія. Да простых шаманаў ідуць, і да варажбітак дыпламаваных. У кававую гушчу глядзяць, у розныя карты, адгадваюць ход падзей з палёту птушак нават палкаводцы са сваімі арміямі, і бізнесмены з міжнародных крываважэрных карпарацый, акулы бізнесу і біржы — калі „рыбка клюне” і з кім трymаць гешэфт. А ўсё гэта ў наш практичны час!

Тыражы каляспірытуалістычнай, акультыстычнай, „духоўнай” літаратуры дасягаюць у свеце кожны дзень 300 мільёнаў экземпляраў. А ў наш практичны час няма дурніяў, якія бмагл выдаваць газеты ды кнігі, якія не прадаюцца, на якіх не зарабіш. Значыць, ёсьць ахвотныя чытаць гэта, а можна тое ўмножыць у тры разы. Прадаюцца мі-

льёны штук „магічных” прадметаў, якія маюць прынесці шчасце, гроши, здароўе, любоў — вось што чалавеку трэба. Каб усё тое бралася адкульсьці, трэба ж неякую „сілу”!

Не скажу вам, каб час ад часу не чытаў я чагосці накшталт „Зоркі кажуць”. З поўным навуковым сур'ёзам прафесійны астролагі, найчасцей кшталтоўны ў... Расіі, бяруць на свой варштат людзей „не прыватных”. Такіх, як, напрыклад, міністр юстыцыі, ды якую хвіліну перад тым, як прэм'ер-міністр памяняў яго на новага, менш каларытнага, мо разумнейшага ці больш дыпламатычнага (чытаць: паслухмянага), актрысу шчаслівую са сваім акцёрам (пасля інтэр'ю ў тыднёвіку ні стуль, ні адгэтуль, іх радзіна разваливаецца, бо так на іх паводзіны пайпівалі Юпітэр з Марсам!). А прадказвалася ж! I выйсця не было. Но то тыднёвік „Зоркі кажуць” прачыталі ў той Аўстраліі, ці што — спраўдзілася цюцелька ў цюцельку. А міністра кар'ера ляслула, але ж ён ту ю кар'еру цягне з рознымі вынікамі з таго часу, як са сваім братам-блізнюком зайгралі ў дзіцячым фільме „Пра двух такіх, што ўкраіл месяц”. Во, бачыце, усё ж касмічнае, тая астралогія ці астраномія. Нікуды не ўцячэш.

Мяне, як Скарпіёна, чакае добры тыдзень. У аўторак павінен я азірацца на аўтамабілі на вуліцах Вейскай і Каперніка, у сераду маю добра пералічыць здачу ў краме, у чацвер мне пісьць трэба лялечная траўкі, а ў пятніцу маю магчымасць даць зачатак хлопчыку. Ці мо толькі не запозна я паверыў у зоркі?!

Вандал АРЛЯНСКІ

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

* * *

Прыходзіць баба да лекара.

— На што наракаец?

— пытае ўрач.
— На нішто. Ногі мне баляць ад гэтага прыходжання.

* * *

Гутараць два сябры:

— П'еш гарэлку?
— Не.
— А курыш?
— Таксама не.
— Як табе гэта ўдаеца?
— Жонка забірае маю зарплату на працы.

БЕЛА
ТРЕЙДИНГ
ДЬЮТИ ФРИ

224003, Брест, ул. Гоголя, 48

За беларускую грамадзянства хадайнічае чарговая мова. Ду Ю спік Беларэйн?
Фота Аляксандра Вярбіцкага